

Marja Pinolehto (toim.)

**SUJUVAMPIA OPINPOLKUJA ROMANEILLE JA
MAAHANMUUTTAJILLE
Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen
loppuraportti**

Marja Pinolehto (toim.)

**SUJUVAMPIA OPINPOLKUJA ROMANEILLE JA
MAAHANMUUTTAJILLE**

**OPIN PORTAILLA POHJOIS-POHJANMAALLA -HANKKEEN
LOPPURAPORTTI**

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki 2017

DIAK PUHEENVUORO 12

Julkaisija: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Sari Vilminko

Taitto: Juvenes Print Oy

ISBN 978-952-493-301-8 (painettu)

ISBN 978-952-493-305-6 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-2209 (painettu)

ISSN 2343-2217 (verkkojulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-305-6>

Juvenes Print Oy

Tampere 2017

TIIVISTELMÄ

Marja Pinolehto (toim.) **SUJUVAMPIA OPINPOLKUJA
ROMANEILLE JA
MAAHANMUUTTAJILLE
Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla
-hankkeen loppuraportti**

Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu 2017

100 s. Diak Puheenvuoro 12

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen tavoitteena oli romanien ja maahanmuuttajien koulutuspolkujen sujuvoittaminen erityisesti siirryttäessä koulutusasteelta toiselle. ESR-rahoitteista hanketta toteuttivat Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak), Oulun seudun ammattiopisto (OSAO) ja Suomen Diakoniaopisto (SDO) yhteistyössä alueen romanien ja maahanmuuttajien parissa toimivien järjestöjen ja organisaatioiden kanssa. Tämä julkaisu esittelee seuraavia hankkeessa kehitettyjä ja toimiviksi todettuja palvelumalleja:

- etsivä romanityö koulutukseen hakeutumisen tukena
- kulttuurisensitiivinen opiskelijavalinta
- maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille opiskelijoille suunnattu tuki-
pajatoiminta perusasteella, toisella asteella ja ammattikorkeakoulussa
- opiskelijamentoritoiminta
- Monikulttuurinen ohjaus ja osaaminen -koulutus

Hankkeen romanitaustaisen työntekijän etsivän työn avulla löydettiin koulutuksesta kiinnostuneita romaneja, jotka lähtivät jatkamaan opintojaan. Hankkeen opinto-ohjaaja (OSAO) järjesti peruskouluopintoja jatkaneille romaneille erilaisia tukitoimia opintojen loppuun saattamiseksi ja ohjasi jatko-opintoihin. Aktiivisen romanityön johdosta romanit hakivat ja saivat koulutuspaikkoja jokaisesta hankkeesta mukana olleesta oppilaitoksesta.

Hankkeessa suunniteltiin ja toteutettiin Diakissa kolme maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille opiskelijoille suunnattua erillishakua. Erillishakujen tavoitteena oli kehittää kulttuurisensitiivistä opiskelijavalintaa, jossa mahdollistetaan ammattikorkeakouluopinnot hakijoiden taustat huomioi-

den. Valintakokeissa arvioitiin alalle soveltuvuutta motivaation, sosiaalisten valmiuksien, oppimis- ja työskentelyvalmiuksien sekä suomen kielen taidon perusteella.

Maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille opiskelijoille järjestettiin tukea kaikilla koulutusasteilla. Tuki oli opiskelijälähtöistä, hankkeen opettajien tarjoamaa lukujärjestyksiin merkittävää tukipajatoimintaa ryhmä- paritai yksilöohjauksena. Opiskelijoiden tuen tarpeet, tuen järjestelyihin liittyvät haasteet ja ratkaisut olivat saman tyyppisiä ammattikorkeakoulussa ja ammatillisessa koulutuksessa. Alkuvaikeudet liittyivät yleensä opiskelutekniikkaan, verkkoympäristössä ja ryhmässä opiskeluun sekä erityisesti oppimistehtävien edellyttämän suomen kielen hallintaan. Suomen kielen opetuksen nivominen kiinteästi ammattiaineisiin ja harjoitteluihin/työssä-oppimisen todettiin erittäin tärkeäksi opintojen etenemisen kannalta.

Opiskelijoita tuki myös hankkeen kehittämä mentoritoiminta, johon rekrytoitiin vapaaehtoisia opiskelijamentoreita kannustamaan, tukemaan ja ohjaamaan opiskelijoita. Mentoritoiminnan osapuolet tapasivat toisiaan esim. kahviloissa, tukipajoissa tai sopimuksen mukaan.

Hankkeessa kehitettiin Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaus -verkkokurssi (5 op), joka on edelleen Diakin avoimen ammattikorkeakoulun tarjonnassa. Koulutuksessa avataan monikulttuurisuuteen ja kulttuurisensitiivisyyteen liittyviä keskeisiä käsitteitä ja tekijöitä, joita tarvitaan eri kulttuureista tulevien opiskelijoiden ja työntekijöiden ohjauksessa. Lisäksi koulutuksen selkokielen käyttöä ohjaamisen tukena käsittelevää osiota laajennettiin ja järjestettiin erillisenä koulutuksena työyhteisöille.

Romanit ja maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen joukko ja tuen tarpeet moninaisia. Hankkeessa mukana olleiden romani- ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kieli- ja opiskeluvalmiudet ovat kehittyneet hankkeen tarjoaman tuen avulla merkittävästi ja opinnot ovat edenneet taiseisesti. Nämä opiskelijat toimivat yhteisössään arvostettuina ja kannustavina esimerkkeinä ja vaikuttavat myönteisesti yhteisöjensä tulevaisuudenkuviin ja lisäävät luottamusta koulutuksen ja yhteiskunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Asiasanat: maahanmuuttajat, romanit, aikuiskoulutus, monikulttuurisuus, koulutussiirtymät, mentoritoiminta, erillishaku

Teemat: Kasvatus ja koulutus, Monikulttuurisuus

ABSTRACT

Marja Pinolehto (eds.)

MORE SMOOTHNESS TO THE LEARNING PATHS OF THE ROMANI AND IMMIGRANTS

Final report to the project *On Steps to
Learning in Northern Ostrobothnia*

Editor M.P.

Helsinki:

Diaconia University of Applied Sciences, 2017

100 s.

Diak Puheenvuoro 12

Series

[Diak Speaks 12]

The purpose of the project *On Steps to Learning in Northern Ostrobothnia* (Opin portaita Pohjois-Pohjanmaalla) was to facilitate the training paths of the Romani and immigrants particularly when transitioning from one educational level to the next. This ESF-funded project was carried out by Diaconia University of Applied Sciences (Diak), Oulu Vocational College (OSAO) and Diaconia College of Finland (SDO) in cooperation with local organisations working with the Romani and immigrants. This publication presents fully operational service models developed during the project:

- outreach work with the Romani to help their pursuit of education
- culturally sensitive student selection
- supportive workshops for students with immigrant and Romani backgrounds in basic education, secondary education and in universities of applied science
- student mentoring
- the training course *Multicultural guidance and expertise*.

The outreach work by a project worker with a Romani background located Romani individuals interested in education who decided to continue their studies. The project study advisor (OSAO) organised various support activities for the Romani pursuing their basic studies so that they might finish their courses and continue on to further studies. Due to the high activity level of this work, the Romani students applied for and obtained study places in every school that was involved in the project.

The project planned and carried out three separate student application processes for Diak, targeted to students with immigrant and Romani backgrounds. The purpose of these separate application processes was the

development of a culturally sensitive student selection process that would enable studies at universities of applied sciences with due respect to the applicants' backgrounds. The entrance exams assessed the students' aptitudes in terms of motivation, social skills, learning and working skills as well as Finnish language proficiency.

Students with immigrant and Romani backgrounds received support at all levels of education. The support was student-oriented and scheduled, and it was provided by the project's teachers in support workshops in groups, in pairs and/or individually. The students' support needs, the challenges in arranging the required support as well as the solutions were similar in universities of applied sciences and vocational education. The initial difficulties, generally, related to studying techniques, working in the online environment and in groups, and, in particular, to mastering the Finnish required for the learning assignments. Integrating the learning of Finnish closely with the vocational subjects and practical trainings/learning through working was found to be particularly important for the progress of studies.

Students were also supported by mentoring activities developed in the project; volunteers were recruited from among fellow students to encourage, support and guide the project participants. The mentors and mentees met in e.g. cafeterias and support workshops and elsewhere as they agreed.

The project developed the online course *Multicultural guidance and expertise* (5 ECTS), which is currently offered by Diaconia University of Applied Sciences. This training discusses key concepts and considerations related to multiculturalism and cultural sensitivity, which are fundamental for the successful guidance of students and workers with different cultural backgrounds. In addition, the course section on the role of plain language in guidance was extended, and that section was offered to work communities as a separate course.

The Romani and immigrants are a very heterogeneous group, and their support needs are diverse. The Romani and immigrant students participating in the project have had their linguistic and studying skills significantly improved through the support they have received from the project, and their studies have progressed at an even rate. These students set highly valued, encouraging examples for their communities and are influencing the future views of their communities in a positive way, increasing the trust of these communities in the opportunities offered by education and society.

Keywords: immigrants, the Romani, adult education, multiculturalism, going to school, studying, progress, mentoring

Themes: Education and training, Multiculturality

SISÄLLYS

Terhi Laine

ALKUSANAT9

Marja Pinolehto & Sari Vilminko

OPIN PORTAILLA POHJOIS-POHJANMAALLA -HANKE....11

KÄYTETYT KÄSITTEET.....13

**TUKI ROMANI- JA MAAHANMUUTTAJATAUSTAISILLE
OPISKELIJOILLE**15

PERUSASTEELTA ETEENPÄIN.....15

Aulikki Järviluoma, Sari Vilminko & Marja Pinolehto

Romaniopiskelijän koulutuksen palvelupolut17

TOISELLA ASTEELLA.....25

Raisa Lantto, Taina Ruokonen & Anne Jauhonen

**Kokemuksia opintopiirin toiminnasta
Suomen Diakoniaopistossa**.....27

*Arja Konttajärvi, Mervi Mäkelä-Lehtola, Katja Kärkkäinen &
Aulikki Järviluoma*

**Oppipajatoiminta, ohjaus ja mentoritoiminta
Oulun seudun ammattiopistossa**.....35

AMMATTIKORKEAKOULUSSA45

Maija-Liisa Blomster & Marjaana Karhia

Opiskelijavalinnan kehittäminen.....47

Maija-Liisa Blomster, Marjaana Karhia, Raisa Lantto & Pirkko Natri

Opintojen alkuvaiheen tukirakenteen mallintaminen55

MENTORITOIMINTA.....67

Katja Nuottila

Mentorointi – kannustavaa rinnalla kulkemista69

OPISKELIJANÄKÖKULMIA.....73

Anne Jauhonen & Sari Vilminko

**Omat unelmat kannattaa toteuttaa – Fei Fei, Katja ja Sirpa
kannustavat opiskelemaan75**

**OPETUS- JA OHJAUSHENKILÖSTÖN OSAAMISEN
KEHITTÄMINEN81**

Anne Jauhonen, Marjaana Karhia, Raisa Lantto & Sari Vilminko

Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaus -verkkokurssi.....83

*Maija-Liisa Blomster, Anne Jauhonen, Aulikki Järviluoma,
Marjaana Karhia, Arja Konttajärvi, Katja Kärkkäinen,
Raisa Lantto, Pirkko Natri, Katja Nuottila, Mervi Mäkelä-Lehtola,
Marja Pinolehto & Taina Ruokonen*

MIHIN OPIN PORTAAT JOHTIVAT?91

JULKAISUN KIRJOITTAJAT97

ALKUSANAT

Monikulttuurisuus- ja monimuotoisuusosaaminen on yksi Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) vahvuuksista. Diak on rakentanut järjestelmällisesti monikulttuurista Suomea. Tällä vuosikymmenellä olemme tehneet useita kymmeniä monikulttuurisuutta edistäviä projekteja, kirjoittaneet puolisen sataa julkaisua aiheesta ja olleet asian tiimoilta esillä mediasa sekä paikallistasolla että valtakunnallisesti. Työmme on ollut vaikuttavaa.

Romanien ja maahanmuuttajien opintopolkujen sujuvoittaminen on selkeä jatkumo edellä kuvatussa kehityskulussa. Sen myötä meillä on ollut iloa oppia taas uutta, mutta ennen kaikkea muuttaa maailmaa. Aina ei ole helppo murtaa pysyviä rakenteita. Esimerkiksi opiskelijavalintoja on aivan viime päiviin saakka pidetty hitaasti kehittyvänä instituutiona. Kulttuurisen-sitiivinen opiskelijavalinta mahdollistaa ammattikorkeakouluopinnot myös niille, jotka ovat aiemmin jääneet korkeakouluopintojen ulkopuolelle.

Helposti ajatellaan, että projektit tulevat ja menevät, jolloin kysymys kuuluu: mikä jää elämään projektin päättyessä. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanke on synnyttänyt uusia pysyviä käytäntöjä, esimerkiksi mentoritoiminnan, verkkokurssin, tukitoimintaa. Ilman ulkopuolista rahoitusta etsivä romanityö ei olisi ollut mahdollista. Toisin sanoen kohde-ryhmän koulutuspotentiaali olisi voinut jäädä piiloon.

Hankkeen tulos konkretisoituu yksittäisissä henkilökohtaisissa kertomuksissa, joista kasvaa suurempi tarina. Kasvanut usko omaan itseen ja omiin mahdollisuuksiin kiteytyy hankkeeseen osallistuneen Katjan sanoihin ”lähetään rohkeasti vaan eteenpäin”. Näitä mikrotason kokemuksia voi tarkastella myös yhteiskunnan näkökulmasta: osallisuus lisääntyy, syrjäytyminen vähenee, tarve sosiaaliturvaan ohenee ja talous kohenee. Pienistä merkityksellisistä puroista kasvaa suurempi kertomus.

Sujuvampia opinpolkua romaneille ja maahanmuuttajille, Opinportailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen loppuraportti valaisee hankkeen kulkua, kertoo romanien ja maahanmuuttajien näkökulman aiheeseen ja tekee yhteenvedon hankkeen lopputuloksista.

Terhi Laine

kehitysjohtaja

Diakonia-ammattikorkeakoulu

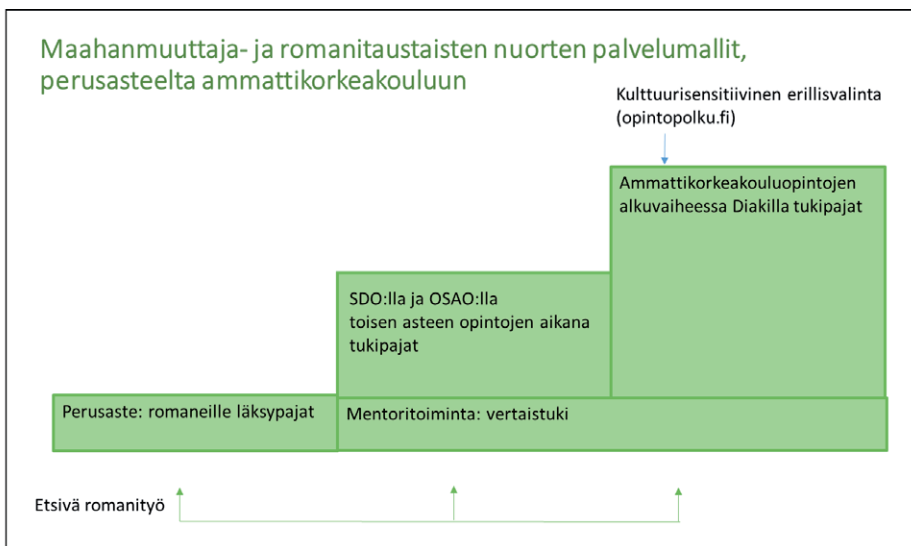
OPIN PORTAILLA POHJOIS-POHJANMAALLA -HANKE

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen pää toteuttaja Diakonia-ammattikorkeakoulu on hyvän tekemisen ammattikorkeakoulu, jonka toimintaa ohjaavia arvoja ovat kristillinen lähimmäisenrakkaus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, avoin vuorovaikutus sekä laadukas ja tulokellinen toiminta. Diak toimii aktiivisesti sosiaalisen eheyden ja väestön terveyden edistämiseksi sekä sivistysperustan vahvistamiseksi.

ESR-rahoitteinen Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak), Oulun Seudun Ammattiopiston (OSAO) ja Suomen Diakoniaopiston (SDO) yhteishanke Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla käynnistyi 1.4.2015. Hankkeessa tehtiin yhteistyötä alueen romanien ja maahanmuuttajien parissa toimivien järjestöjen ja organisaatioiden kanssa sekä koulutuspolun siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa kehittävien hankkeiden kanssa. Hankkeen ensisijainen tehtävä oli maahanmuuttajien ja romanien koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen nuorten koulutusmahdollisuuksia parantamalla. Toisena merkittävänä tehtävänä oli tarjota opetus- ja ohjaushenkilöstölle täydennyskoulutusta monikulttuurisen osaamisen ja ohjaustaitojen kehittämiseksi.

Hankkeelle oli alueellamme selkeä tarve ja tilaus. Romani- ja maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat kiinnostuneita koulutuksesta ja heidän määränsä on ennustettu kasvavan oppilaitoksissa. Useat heistä tarvitsevat tukea opinpolulla. Jokaisen hankkeessa mukana olleen tarina on erilainen ja myöskin polkujen kulku vaihtelee. Hankkeen tuen avulla kohde-ryhmään kuuluvat ovat voineet saattaa opintonsa päätökseen perusasteella, jatkaa ammatilliseen koulutukseen tai ammattikorkeakouluun. Hankkeeseen osallistuneiden maahanmuuttaja- ja romanitaustaisten nuorten ja aikuisten tarpeet ja toiveet ovat olleet tukitoimien suunnittelun ja toteutuksen lähtökohta.

Esittelemme artikkelikokoelmassa testaamiamme toimivia palvelumalleja maahanmuuttaja- ja romanitaustaisten opiskelijoiden tukemiseksi sekä ohjaus- ja opetushenkilöstön kulttuurikompetenssin kehittämiseksi. Kuvassa 1 on esitelty romani- ja maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille kehitetyt palvelumallit. Etsivän romanityön kautta ohjasimme koulutuksesta kiinnostuneita romaneja eteenpäin eri koulutusasteille, erityisesti perusasteelle. Ammattikorkeakoulun opiskelijavalintaa kehitettiin syrjimättömäksi ja esteettömäksi. Olemme tarjonneet tukipajoja ja mentoritoimintaa kaikkien koulutusasteiden kohdeopiskelijoille. Lisäksi olemme järjestäneet opetus- ja ohjaushenkilöstölle selkokielikoulutuksia ja monikulttuurisen ohjauksen ja tuen koulutuksia.

KUVA 1. Opiskelijoille suunnatut palvelumallit Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa.

Kun näitä palveluita yhdistetään maahanmuuttaja- tai romanitaustaisen opiskelijan sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön palvelupolkuun, alkaa hahmottua eheämpi tie, jota ei tarvitse kulkea yksin, vaan rinnalla on kansakulkijoita ja yhteistyöverkosto. Hankkeen avulla on mahdollistettu perusasteen, toisen asteen ja ammattikorkeakoulun ohjaus- ja opetushenkilöstön verkostomainen yhteistyö ja yhteiskehittely, mikä on edistänyt opiskelijan palvelupolun näkyväksi tekemistä ja palvelumallien opiskelijälähtöistä suunnittelua. Näistä palvelumalleista kerrotaan seikkaperäisemmin tässä artikkelikokoelmassa. Antoisia lukuhetkiä!

KÄYTETYT KÄSITTEET

Maahanmuuttaja

Maahanmuuttajat, jotka oleskelevat pysyvästi Suomessa.

Opintopiiri (SDO) / oppipaja ja läksypaja (OSAO) / tukipaja (Diak)

Hankkeessa mukana olevissa oppilaitoksissa käytettiin eri termejä kuvaamaan samantyyppistä toimintaa. Opintopiiri/oppipaja/tukipaja/läksypaja on oppilaitoksissa säännöllisesti järjestettyä, lukujärjestyksiin merkittyä tuki- ja ohjaustoimintaa. Toiminta suunnattiin vapaaehtoisena romaniopiskelijoille ja opiskelijoille, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi. Opintopiirissä ohjaavina opettajina toimi hankkeessa mukana olevia, eri alojen opettajia tai opinto-ohjaajia.

Etsivä romanityö

Romanitaustainen hanketyöntekijä tapasi henkilökohtaisesti Pohjois-Pohjanmaalla asuvia romaniperheitä. Henkilö etsi ja löysi opinnoista kiinnostuneita romaneja ja kannusti jatkamaan opintoja.

Mentoritoiminta

Vapaaehtoiset sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat sekä tutoropiskelijat, mentorit, kannustavat, tukevat ja ohjaavat mentoroitavia romani- ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita hankkeen mentorikoordinaattorin tuella.

Selkokieli

Selkokieli on yleiskieltä helpompaa suomea. Tällöin kieltä mukautetaan sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. (<http://selkokeskus.fi/selkokieli/>).

Kielitietoinen opetus

Tässä artikkelikokoelmassa termillä tarkoitetaan sitä, että jokainen opettaja tietää olevansa myös kielen opettaja: opettajan tulee tietoisesti ottaa huomioon oman alansa tapa käyttää kieltä ja ohjata opiskelijaa sen saloihin. Tarvittaessa kieltä on pyrittävä selkeyttämään.

**TUKI ROMANI- JA MAAHANMUUTTAJATAUSTAISILLE
OPISKELIJOILLE**

Perusasteelta eteenpäin

ROMANIOPISKELIJAN KOULUTUKSEN PALVELUPOLUT

Moni romani on todennut, että on mukavampi mennä opiskelemaan ryhmänä valtaväestön joukkoon kuin yksin. Oppijaminäkuva muodostuu jo varsin varhaisessa vaiheessa, ja parhaassa tapauksessa opiskelija luottaakin omiin kykyihinsä ja oppijaminäkuvasta muodostuu positiivinen. Myös negatiivinen oppijaminäkuva muodostuu varsin pysyväksi ja voi pahimmillaan johtaa alisuoriutumiseen. Erilaisten siirtymävaiheiden on havaittu olevan otollisia käsitysten muutokselle. (Viljaranta 2015.)

Opiskelijan palvelupolun varrella on lukuisia kontaktipisteitä, jotka vaikuttavat koulutuksen suorittamiseen, motivaatioon ja onnistumisen kokemuksiin. Keskeisimpiä kontakteja opiskelijan palvelupolun varrella ovat opiskelukaverit, opettajat, opinto-ohjaajat sekä muu oppilaitosten henkilökunta. Palvelupolulla viitataan tässä palvelumuotoilusta tuttuun käsitteeseen, joka mahdollistaa palvelun tarkastelun käyttäjän silmin.

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa oli vahva romanien koulutuksen siirtymävaiheita sujuvoittava ote, joka konkretisoitui eri tavoilla koulutuksen palvelupolun varrella. Erityisiä painopisteitä ovat olleet:

- Etsivä työ romaniyhteisöissä, koulutukseen kannustaminen ja motivointi
- Keskeytyneiden peruskouluopintojen loppuun suorittaminen
- Toisen asteen opintoihin hakeutuminen ja opiskelu toisella asteella
- Ammattikorkeakouluopintoihin hakeutuminen ja opiskelu ammattikorkeakoulussa

Etsivä työ romaniyhteisöissä, koulutukseen kannustaminen ja motivointi

Romanitaustaisen hanketyöntekijän tekemä etsivä työ on ollut ensiarvoisen tärkeää alueen romanien ja heidän perheidensä saavuttamisessa ja koulutusmahdollisuuksista tiedottamisessa. Hanketyöntekijä on ollut puhelimitse yhteydessä alueella asuviin romaneihin ja sopinut tapaamisia perheisiin. Tapaamisissa on kartoitettu kiinnostusta koulutukseen hakeutumiseen ja sitä, millaiset koulutusalat kiinnostavat. Keskusteluissa on tuotu esille hankkeen tarjoamia tukitoimia ja mietitty, millaiset tukitoimet olisivat hyödyksi.

Etsivän työn kautta tavoitettiin 21 romanialaista, jotka lähtivät mukaan hankkeeseen. Etsivän työn kautta tavoitetuista romaneista osa on lähtenyt jatkamaan keskeytyneitä peruskouluopintojaan, korottamaan peruskoulutodistuksen arvosanoja tai hakemaan toisen asteen koulutukseen tai ammattikorkeakouluun. Oulun aikuislukioon lähti suorittamaan kesken jäänyttä peruskoulua noin kymmenkunta romanialaista. Ryhmä täydentyi myöhemmin muutamalla uudella opiskelijalla. Opiskelu on edennyt hyvin, vaikkakin jokunen ryhmän mukana aloittanut jäi jo alkutaipaleella pois. Hankkeessa muille mukana oleville romaneille tarjottiin yksilöllistä ohjausta ja tukea mentoritoiminnan ja opinto-ohjaajan kautta. Romanitaustainen hanketyöntekijä ja hankkeen opiskelijamentorikoordinaattori kehittivät yhdessä myös vapaamuotoisemman kahvilatoiminnan ajatusten vaihdon kanavaksi opiskelijoille.

Keskeytyneiden peruskouluopintojen loppuun suorittaminen

Opetushallituksen selvityksen mukaan Suomen romanit ovat erittäin koulutusmyönteisiä ja heidän koulutustasonsa on noussut 60 vuoden aikana huomattavasti (OPH 2016, Opetushallituksen lehdistötiedote 16.3.2016). Perusopetuksen päättötodistuksen saaneiden osuus romaniväestöstä on noussut 25 prosentista yli 80 prosenttiin. Romanit saavat silti päättötodistuksen harvemmin kuin muu väestö. Nuorten miesten tilanne on selvästi huonompi kuin nuorten naisten.

Etsivän työn aikana ilmeni, että monilla romaneilla olisi opiskeluhaluutta saattaa loppuun peruskoulun oppimäärä tai korottaa peruskoulun arvosanoja. Jotta toisen asteen opintoihin hakeutuminen onnistuisi, lähdimme etsimään ratkaisua yhdessä Oulun aikuislukion kanssa. Oulun aikuislukiolta löytyikin joustava opiskelumahdollisuus peruskouluopintojen loppuun suorittamiseen tai numeroiden korottamiseen.

Romanitaustainen hanketyöntekijä oli koko projektin romanihenkilöiden opiskelun tärkein alullepanija. Hän motivoi ja kannusti. Ilman hänen antamaansa tukea peruskouluopintojaan suorittaville romaneilla erityisesti opintojen alkuvaiheessa, usea romaniopiskelija olisi saattanut jättää peruskouluopinnot joko kesken tai opinnot olisivat venyneet. Hänen vertaistuksensa romaninaisille, jotka aloittivat opinnot, oli tärkeä. Hän toimi yhteyshenkilönä oppilaitoksen kanssa ja viestitti tarvittaessa romanien kulttuurisista tekijöistä, joilla saattoi olla vaikutusta opiskeluun. Tämän asian merkitystä myös Oulun aikuislukio korosti. Romanitaustaisen hanketyöntekijän lisäksi suuri merkitys oli myös Oulun aikuislukion apulaisrehtorilla, jonka panos hankkeeseen oli todella arvokas.

Romanitaustainen hanketyöntekijä tuki romaniopiskelijoita sekä kouluasioissa että ohjasi järjestelemään henkilökohtaisia asioita tarvittaessa. Kun aloittaa opiskelun pitkän ajan jälkeen, on tärkeää oppia uudelleen oppimaan ja oppia järjestelemään muut opiskelun ulkopuoliset asiat siten, että opiskelu onnistuu. Romanitaustainen hanketyöntekijä kävi säännöllisesti aikuislukiolla tapaamassa romaniopiskelijoita, oli romaniopiskelijoiden mukana oppitunneilla tarvittaessa opettajan apuna sekä piti läksykerhoa. Jos romaniopiskelijoilla heräsi huolia tai kysymyksiä opiskelun tai muiden asioiden suhteen, jotka liittyivät opiskeluun, hanketyöntekijä meni heti paikalle. Tämä edesauttoi paljon opintojen alkuun pääsemistä.

Jatko-opintojen kannalta hanketyöntekijän panos oli myös suuri. Hän kartoitti mielenkiinnon kohteita toisen asteen jatko-opintoihin liittyen, kävi romaniopiskelijoiden kanssa erilaisissa ammatinvalintaan liittyvissä tapahtumissa, messuilla sekä avoimissa ovissa, joissa opiskelijat pääsivät tutustumaan itseään kiinnostaviin ammattialoihin. Romanitaustaisen hanketyöntekijän työsuhteen päätyttyä hankkeen opinto-ohjaaja jatkoi läksykerhoa ja jatko-opintomahdollisuuksien kartoittamista sekä auttoi koulutushauissa.

Läksykerhossa oli aluksi suurempi opiskelijamäärä, mutta opiskelijaryhmän pienentynyt sinne tuli yleensä yhdestä kolmeen opiskelijaa. Kaikki romaniopiskelijat eivät tarvinneet tai halunneet käyttää läksykerhoa. Läksykerho osoittautui kuitenkin tarpeelliseksi, koska monen romaniopiskelijan on tärkeää saada tarvittaessa yksilöllistä tukea opinnoissaan. Usein opiskelutaidot olivat alussa ja myöhemminkin puutteellisia. Osalle opiskelijoista oli helpompaa palautella jo aikaisemmin opittuja asioita muistiin kuin toisilla. Koska usein aikaisempi peruskoulun opiskelu oli voinut olla rikkonaisempaa, osa asioista oli jäänyt oppimatta tai vähemmälle oppimiselle, tukiopeutus ja läksykerho osoittautuivat oivallisiksi tukimuodoiksi ker-

rata ja paikata puutteita yksilöllisesti. Läksykerhon opiskelijoiden tieto- ja taitotaso vaihteli suuresti. Vaikeimmiksi oppiaineiksi osoittautuivat matematiikka, englanti sekä ruotsi. Säännöllisesti läksypajoissa käymällä kertoja oli joissain tapauksissa mahdollisuus suorittaa lähes koko oppikurssi.

Romaniopiskelijat tulivat läksypajaan yhdestä kahteen kertaa viikossa noin tunnin ajaksi tekemään puuttuvia tehtäviään, kertaamaan kokeisiin tai tekemään koetta johonkin oppiaineeseen. Läksykerhossa oli mahdollista keskittyä vaikeisiin tehtäviin, joita oli hankalampi yksin oppia. Haasteellisempaa oli pitää läksykerhoa monelle opiskelijalle samaan aikaan, koska he etenivät opinnoissaan eri tahtiin ja oppiaineet olivat erilaisia. Siksi tarpeelliseksi ratkaisuksi osoittautuikin ottaa heitä yksitellen joko ennen varsinaisia oppitunteja tai heti varsinaisen oppitunnin jälkeen. Läksypajan ajankohdan sijoittelulla oli tärkeä merkitys, sillä jos opiskelijalle tuli tauko, he lähtivät mielellään kotiin. Läksykerho nopeutti monen opiskelijan peruskoulun suorittamista, sillä he saivat tehdä siellä tenttejä ja jopa lähes koko kurssin. Läksypaja auttoi omalta osaltaan opiskelua eteenpäin, sillä osa romaniopiskelijoista ei suorittanut aikuislukiossa opintojaan kokoaikaisesti tai joka päivä. Läksypajassa rakenneltiin kokonaisuuksia yhdessä aikuislukion opinto-ohjaajan ja opiskelijan kanssa, ja tiivis suhde ja säännöllinen tuki opiskelijoihin paransivat sitoutumista opiskeluun.

Sujuva yhteistyö Oulun aikuislukion kanssa sekä aikuislukion henkilöstön, erityisesti Oulun aikuislukion apulaisrehtorin, aito kiinnostus ja halu auttaa oli merkittävä tekijä hankkeen toiminnan onnistumiseksi tällä osalueella. On tärkeää myös, että opetushenkilöstö antaa oppimateriaalia läksykerhon vetäjän käyttöön. Haasteeksi joskus osoittautui, että opiskelijalle annettu materiaali oli kotona ja oltiinkin yksin läksykerhon vetäjän materiaalin varassa.

Romaniopiskelijat ovat pääsääntöisesti ahkeria opiskelijoita, joskin joidenkin osalta opiskeluvaikeudet heijastuivat opintoihin. Haasteena oli se, etteivät monetkaan romaniopiskelijat tee kotonaan töitä opiskelunsa eteen: he eivät tehneet kotona annettuja kotitehtäviä tai lukeneet kokeisiin.

Erityisesti naisten kohdalla itsetunnon tukeminen opiskelussa on tärkeää. Tärkeää on myös huomioida se, että ”rautaa on taottava silloin kun se on kuumaa”. Tämä tarkoittaa kuvainnollisesti sitä, että kun on kiinnostusta, silloin on kannustettava tekemään opintoja tiiviisti eteenpäin. Romaniopiskelijoilla saattoi tulla vaihe, että henkilökohtaiset asiat menivät välillä opiskelun edelle.

Opinnoissa etenemiseen vaikuttivat monet seikat, selkeimmin opettajan ymmärrys romaniopiskelijaa kohtaan sekä opettajan ja ohjaajan tuki. Tärkeitä olivat myös luottamuksellinen suhde, rinnalla kulkeminen vaikeissa-

kin haasteissa, periksiantamattomuus ja potku eteenpäin, kun asiat tuntuivat vaikeilta.

Innoittavana esimerkkinä mainittakoon, että keväällä 2016 kaksi romaninaista sai päättötodistuksen ja toinen heistä jatkoi yhteishaun kautta ammatilliseen lähihoitajakoulutukseen. Lisäksi peruskouluopintonsa aloittaneesta romaniryhmästä yksi nainen pääsi opiskelemaan sisustusalan perustutkintoon. Keväällä 2017 yksi romaninainen sai päättötodistuksen ja jatkoi syksyllä 2017 aikuisten ammatillisessa kokkikoulutuksessa.

Toisen asteen opintoihin hakeutuminen ja opiskelu toisella asteella

Rajalan ja Blomeruksen (2016) tekemän kyselyn mukaan romaniopiskelijoiden arvioitu lukumäärä ammatillisissa oppilaitoksissa oli 168 henkilöä lukuvuonna 2013–2014. Suosituimmiksi aloiksi nousivat kyselyn mukaan tekniikan ja liikenteen alan, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alaan, humanistisen ja kasvatustieteiden sekä matkailu-, ravitsemus- ja talousalan opinnot. Kulttuurialalla ja luonnonvara- ja ympäristöalalla oli vain muutama opiskelija, luonnontieteiden alalla ei yhtään.

Romaniyhteisön jäsenten esimerkillä on vahva vaikutus koulutukseen hakeutumisen motivaatioon ja se toimii parhaimpana kannustimena ja kimokkeena. Eräs romaninainen iloitsi siitä, että hänen yhteisönsä jäsenet arvostavat häntä eri tavalla kuin aiemmin, kun hän on lähtenyt hankkimaan ammattia ja hänen itsetuntonsa on saanut vahvistusta. Myös yhteisö vahvistuu, kun jo opiskelemissa olevat tai opiskelun jälkeen ammateissa toimivat ohjaavat ja kannustavat oman perheensä ja yhteisönsä jäseniä opiskelussa. On elämyksellistä huomata, että minä osaan ja pärjään ihan yhtä hyvin kuin muutkin – tässä palataan taas oppijaminäkuvaan ja sen vahvistamiseen.

Rajalan ja Blomeruksen (2016) tekemän kyselyn mukaan romaninaisia opiskelijoista ammatillisissa koulutuksissa oli 85 prosenttia (142 henkilöä). Naisten suuri osuus johtuu siitä, että naisopiskelijat opiskelivat usein suurina ryhminä. Romanimiehet (26 henkilöä) sen sijaan ovat oppilaitoksissa yksittäisinä opiskelijoina tai ainakin huomattavasti pienempinä ryhminä. Tämä ilmiö näkyi erityisesti Oulun aikuislukiossa peruskouluopintojaan suorittavilla romaniopiskelijoilla, eli naiset aloittivat opintojaan isossa ryhmässä ja saivat toisistaan tukea, miehet yksittäin.

Valtakunnallisestikin todennettu koulutusmyönteisyyden kasvu näkyi Oulun aikuislukion romaniopiskelijoiden keskuudessa hyvin. Moni opiskelija halusi jatkokoulutusta peruskoulun jälkeen. Rajalan ja Blomeruksen (2016) tutkimuksen vastausten mukaan työ- ja oppisopimuspaikkojen hankkiminen on romaniopiskelijoille selvästi vaikeampaa kuin muille opiskelijoille. Moni romaniopiskelija olisikin hankkeen piirissä halunnut opiskella ammattiin oppisopimuksella, mutta työpaikan hankkiminen itse olisi osoittautunut haasteelliseksi.

Projektissa toimiva opinto-ohjaaja auttoi romaniopiskelijoita hakemaan peruskoulun jälkeisiin ammatillisiin koulutuksiin. Mukavinta oli havaita, että romaninaiset saattoivat tulla yhdessä useamman henkilön ryhmässä hakutilanteeseen. Toiset laittelivat toistensa tukkaa hakuprosessiaan odotellessa. Kun yhdelle oli saatu lähetettyä hakemus, aloitettiin toisen opiskelijan kanssa. Myöhemmin hakuja tehtiin myös yksilöllisesti. Suurimmalla osalla hakijoista oli täysin selvillä, mikä ala heitä kiinnostaa, eli he olivat selvästi tunnistaneeet itseään kiinnostavat ammatit.

Ammatillisen koulutuksen hakuprosessissa osoittautui tärkeäksi, että hankkeeseen osallistuneet hakijat saivat hakulomakkeiden täyttämiseen apua, koska lomakkeet eri oppilaitoksiin ovat erilaisia ja vaikeitakin täyttää. Heidän - kuten myös muiden opiskelijoiden, jotka eivät tiedä kovinkaan paljon eri ammanteista - on tärkeää saada ohjausta ja tietoa, mitä mikäkin ammatti pitää sisällään. Hakuprosessissa romaniopiskelijoiden kanssa täytyy osata huomioida myös alue, jonne opiskelijalla on realistinen mahdollisuus hakeutua koulutukseen. Koulutustarjonnan kirjo on suuri ja sen esittelemiseen tarvitaan ihmistä. On huomioitava, että kannattaa ohjata opiskelijaa hakeutumaan useaan eri oppilaitokseen ja useille eri aloille. Näin hänellä on suuremmat mahdollisuudet päästä erilaisiin koulutuksiin.

Oulun aikuislukiossa peruskouluaan opiskelevista romanihenkilöistä kaikki halusivat hakeutua ammatilliseen koulutukseen peruskoulun jälkeen. Projektin aikana ammatilliseen koulutukseen pääsi ainakin viisi romania, joiden kanssa projektissa toimiva opinto-ohjaaja teki koulutushakemuksia. Se osoittaa, että myös ohjaus on yksi tärkeä osatekijä romanihenkilöiden koulutukseen pääsystä.

Projektin aikana keskusteltiin myös romaninaisten pukeutumisesta ja sen vaikutuksesta ammatinvalintaan. Usein luullaan - ja osoittautui, että monissa oppilaitoksissakin on käsitys - että heidän pukeutumisensa on este joillekin aloitte sijoittumiseen. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkansa, vaan romanihenkilöt pystyvät toimimaan myös pukeutumisen suhteen ammatin vaatimalla tavalla.

Romanien kouluttautumisella on tärkeä merkitys erityisesti heidän lastensa tulevaisuuteen. Peruskoulun käytyään he osaavat kannustaa lapsiaan eteenpäin opintiellä. He pystyvät myös tukemaan lapsiaan koulukäynnissä. Koulunkäynnin merkitys romaneille on lisääntynyt ja projektissa vierailut aluehallintoviraston romanitaustainen työntekijä kannustikin romaneja kouluttautumaan ja siten täyttämään velvollisuutensa ja lunastamaan itselleen aseman suomalaisessa yhteiskunnassa. Kouluttautuminen kohottaa romaniväestön itsetuntoa ja antaa yhdenvertaisemman aseman yhteiskunnassa.

Tärkeimpinä haasteina toisen asteen opintoihin pääsemiseksi romanihenkilöillä on peruskoulun päättötodistuksen saaminen tai olemassa olevan päättötodistuksen arvosanojen korottaminen. Heitä on tärkeää tukea opinnoissa, sillä useimmilla on puutteita aikaisemmissa opinnoissa. Peruskoulutuksen jälkeen heidän opinpolullaan on erityisen tärkeä olla henkilö, joka ohjaa ja antaa neuvoa koulutustarjonnassa ja auttaa hakuprosessissa useimpiin ammatillisiin koulutusvaihtoehtoihin.

Ammattikorkeakouluihin hakeutuminen ja opiskelu ammattikorkeakoulussa

Hankkeen aktiivisen romanityön johdosta romanit hakivat ja saivat koulutuspaikkoja jokaisesta hankkeesta mukana olevasta oppilaitoksesta. Tällä hetkellä Diakin Oulun toimipisteessä opiskelee 4 romania sosionomi-diakonin tutkintoa. Heidän opintonsa ovat sujuneet hyvin. Tukena olleilla opiskelijamentoreilla on ollut myös iso rooli etenkin opintojen alkuvaiheessa, kun he ovat auttaneet sopeutumisessa uuteen elämäntilanteeseen. Rajalan ja Blomeruksen (2016) mukaan romaneille tehdyssä kyselyssä ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon on suorittanut kahdeksan prosenttia kaikista kyselyn 327 vastaajasta.

LÄHTEET

- OPH (2016). Opetushallituksen lehdistötiedote. http://www.oph.fi/ajankohtaista/tiedotteet/101/0/suomen_romanien_koulutustaso_ja_koulumyonteisyys_nousussa
- Rajala, S. & Blumerus, S.(2016) *.Katsaus aikuisten romanien koulutustaustoihin*. Raportit ja selvitykset 2015:8. OPH julkaisut.
- Viljaranta, J. (2015). Pystynkö mukaan siihen? – Oppijaminäkuvan kehitys ja rooli koulutuspoluilla. Teoksessa Karjalainen, A.L. ja Kolkka, M. (toim.) *Verkottumista ja vertaiskehittelyä – 10 vuotta tutkimus- ja aluekehitystyötä* (s. 18 – 24). C Katsauksia ja aineistoja. Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy.

Toisella asteella

Raisa Lantto, Taina Ruokonen & Anne Jaubonen

KOKEMUKSIA OPINTOPIIRIN TOIMINNASTA SUOMEN DIAKONIAOPISTOSSA

Suomen Diakoniaopisto on monialainen ammatillinen oppilaitos, jolla on toimintaa neljällä eri paikkakunnalla: Lahdessa, Helsingissä, Oulussa ja Ylitorniolla. Oppilaitoksen Oulun kampuksella tarjotaan 2. asteen ammatillista koulutusta sosiaali- ja terveysalalle sekä humanistiselle ja kasvatusalalle. Tarjoamme myös ammatillista lisä- ja täydennyskoulutusta. Tässä artikkelissa esiteltävä opintopiiri on toiminut Suomen Diakoniaopiston Oulun kampuksella.

Opintopiirin tuki suunnattiin opiskelijoille, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi. Opiskelijoita oli sekä opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa että näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Osa oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita. Osa oli suorittamassa osaamisalaopintoja, heidän opinnoissaan oli siis käsillä viimeinen lukuvuosi.

Miksi opintopiiri

Työtehtävämme ammatillisessa oppilaitoksessa ovat olleet opinto-ohjaajana, ammatillisten aineiden opettajana tai suomi toisena kielenä -opettajana (s2-opettajana). Yli kymmenen vuoden kokemuksen perusteella tiesimme, että maahanmuuttajataustaiset opiskelijat tarvitsivat lisätukea opintoihinsa. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanke tarjosi mahdollisuuden antaa tällaista tukea. Nimesimme tuen *opintopiiritoiminnaksi*.

Aloitimme opintopiirin maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille lukuvuoden alussa elokuussa 2015, ja se jatkui toukokuuhun 2016. Myöhemmin lukuvuonna 2016–17 ja syyslukukaudella 2017 olemme jatkaneet toimintaa, mutta varsinaista mallia kehitimme lukuvuonna 2015–16. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen yhtenä osatoteuttajana toiminut Oulun seudun ammattiopisto (OSAO) on hankkeen aikana pilotoinut samantyyppistä toimintaa *Oppipajan* nimellä. Myös OSAO:n mallia esitel-

lään tässä artikkelijulkaisussa, ja siinä on monia yhteisiä piirteitä SDO:lla toteutetun mallin kanssa.

Tässä artikkelissa esittelemme kokemuksiamme opintopiirin toiminnasta, sen sisällöistä ja ajoituksesta. Esittelemme myös palautetta, jota olemme opiskelijoilta saaneet. Lopuksi esittelemme kokoavasti tärkeimpiä näkökohtia, joita kokemuksemme mukaan olisi huomioitava ja otettava käyttöön monikulttuurisessa ohjauksessa ja pedagogiikassa.

Tuen muodot ja rytmitys

Opintopiirin tukea tarjottiin kuukausittain koko lukuvuoden ajan. Opintopiirit sijoitettiin opiskelijoiden lukujärjestyksiin sellaisiin kohtiin, joissa ei muuta opetusta ollut. Tällä tuimme opiskelijoiden osallistumisen mahdollisuuksia ja pyrimme välttämään tilannetta, jossa opiskelijat olisivat joutuneet ristiriitaan lukujärjestykseen merkityn muun opetuksen ja opintopiirissä annettavan tuen kesken. Tuntimäärinä opintopiirien tarjonta vaihteli 4 tunnista jopa lähes 50 oppituntiin kuukaudessa. Tehostettua tukea annettiin heti lukuvuoden alussa. Sen toteutti s2-opettaja viikon mittaisena intensiivijaksona elokuun alussa, viikkoa ennen varsinaisen opetuksen alkua; siinä keskityttiin opiskelijoiden peruskielitaidon vahvistamiseen. Tämä intensiivijakso kasvatti elokuussa annetun tuen määrän jopa 50 oppituntiin asti.

Kokoonpanot vaihtelivat

Aluksi tarjosimme tukea ryhmämuotoisena: kaikki kolme opettajaa ja kaikki osallistuvat opiskelijat olivat paikalla, minkä jälkeen jakaannuimme yksilöllisten tarpeitten mukaan eri tiloihin oppilaitoksessa. Myöhemmin yksilöllinen ohjaus painottui. Sekä opettajien että opiskelijoiden määrä vaihteli opintopiireittäin. Joinakin kokoontumiskertoina paikalla oli vain yksi ohjaavista opettajista, joinakin kaksi tai kaikki kolme. Samoin opiskelijoiden määrä vaihteli yhdestä opiskelijasta kymmenkuntaan opiskelijaan kerralla. Hankerahoitus mahdollisti sen, että saatoimme kokeilla ja pilotoida mallia tälläkin tavalla.

Lukuvuoden alussa opiskelijat olivat aktiivisimmillaan osallistumaan opintopiirin toimintaan. Kaikkein aktiivisimpia kuukausia olivat elo-, syys- ja lokakuu. Sen jälkeen opintopiiriin osallistuminen väheni selvästi. Kevätlukukauden puolella sama jatkui heti kevätlukukauden alusta pitäen, sillä osaan tarjotuista opintopiireistä ei saapunut yhtään opiskelijaa tai saapui vain yksi.

Mihin opiskelijat hakivat tukea

Lukuvuoden aluksi opiskelijat hakivat tukea kirjallisen työn ohjeiden soveltamiseen käytännössä. Myös yksittäiset kielikysymykset ja oikeakielisyyden tarkistaminen heidän omista teksteistään nousivat esiin. Ohjausta haluttiin myös tehtävien ulkoasuun. Myöhemmin lukuvuoden edetessä nämä samat kysymykset tulivat esiin: esimerkiksi lähdeluettelon tekemiseen ja tekstiviitteiden merkitsemiseen pyydettiin ohjausta.

Ensimmäisen vuoden opiskelijoilla alkutaipaleen kysymyksiin kuului opettajien opetusmateriaalien (diasarjojen) sisällön ymmärrettävyys. Lukuisat uudet, vaikeat ja abstraktit käsitteet kaipasivat avaamista. Apua haettiin myös tietoteknisiin ongelmiin.

Erialaisten tehtävien tekeminen ja niiden viimeistely olivat opiskelijoiden tuen tarpeena läpi koko lukuvuoden. He halusivat tarkennusta tehtävänantoihin: miten opettajien antamat kysymykset pitäisi ymmärtää, mitä niihin pitää vastata. Tehtävien tekemisessä tarvittiin apua myös tiedon etsintään eri lähteistä. Myös tentteihin valmistauduttiin opintopiirissä ja lääkelaskuihin annettiin tukea. Menetelmänä käytettiin esimerkiksi opetuskeskustelua, käsitekarttoja ja videoklippejä netistä.

Opiskelijat saattoivat pyytää apua myös suullisen tuottamisen harjoittamiseen tai yhteydenpidossa työssä oppimisen työpaikalle. Heitä ohjattiin esimerkiksi soittamaan työssä oppimisen työpaikkaan. Saattoipa opiskelija pyytää ohjausta myös puheen ja hiljaisuuden käytäntöjen hallitsemiseen työpaikan kahvihuonekeskusteluissa.

Yksi suurimmista tuen tarpeen aiheuttajista oli tutkinnonosien arviointikriteerit ja muut työssä oppimiseen sekä ammattiosaamisen näyttöihin ja tutkintotilaisuuksiin liittyvät asiat. Opintopiirejä järjestettiin niin, että ne olivat joko päällekkäisiä tai peräkkäisiä työssä oppimisen infojen kanssa tai näyttöinfojen kanssa. Opiskelijoita autettiin näyttösuunnitelmien ja tutkintotilaisuuksien suunnitelmien teossa ja oman osaamisen esille tuomisessa. Apuna käytettiin selkokieliä apukysymyksiä. Myös työssä oppimisen aikajanaa hahmoteltiin.

Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa olevilla nuorilla opiskelijoilla tuen tarvetta oli eri kurssien rästitehtävien tekemisessä ja kirjallisten tehtävien laadinnassa. Ohjausta annettiin myös oppimisalustan käyttämisessä. Opiskelijalla saattoi olla tiedossa tehtävä, mikä piti tehdä, mutta hän ei osannut hakea sitä sähköiseltä oppimisalustalta. Toisaalta tehtävän aloittaminen oli vaikeaa yksin. Ohjaajan läsnäolo auttoi alkuun ja tehtävä tuntui helpolta.

Nuoren opiskelijan henkilökohtaisissa ohjaustilanteissa korostuivat opiskelijan elämänhallinnalliset kysymykset. Suurin tuen tarve kohdistui siihen, miten selvittää arjessa. Luottamuksellinen ohjaussuhde syntyi vasta ajan kuluessa. Opiskelijat toivat esille perhe- ja ihmissuhteisiin liittyviä vaikeita asioita ja niihin liittyviä tunteita. Ohjauksessa nousi esille verkostotyön merkitys nuoren elämänhallinnan tukena. Etsimme opiskelijan kanssa yhdessä esimerkiksi, mistä voi varata ajan opiskelijaterveydenhuoltoon. Opiskelijan oli vaikea sitoutua ohjauksen säännöllisyyteen eli pitää kiinni sovituista ajoista. Ohjaajana joutui muistuttamaan silloin tällöin ohjausajasta. Omien asioiden selvittelyn jälkeen myös opintojen ohjaus mahdollistui.

Oivalluksia

Opintopiirien intensiteetti

Kehitettäväksi havaittiin jo melko alkuvaiheessa yhden opintopiirin kesto. Opiskelijoille tarjottiin jopa 6 tunnin tai 8 tunnin mittaisia opintopiirejä. Sekä opiskelijat että ohjaavat opettajat kokivat ne liian pitkiksi. Työskentelyn intensiteetti ei voinut riittää loppuun asti. Pääasiassa opintopiirit järjestettiin 2-4 tunnin mittaisina. Pitkien opintopiirien aikana toki oli mahdollisuus tulla osallistumaan vain osaksi aikaa, ja monet opiskelijat käyttivätkin mahdollisuutta hyväkseen. Ohjauksen intensiivisyyttä kohdustelluttiin myös siten, että opettaja ei ohjannut koko ajan vaan vain siinä kohdassa, missä opiskelija ohjausta pyysi. Tämän toiveen opiskelijat itse toivat esille. Heillä oli aluksi epätietoisuutta siitä, pitääkö koko ajan ottaa ohjausta vastaan vai saako välillä mennä vaikkapa kirjastoon tekemään itsenäisesti tai opiskelutoverin kanssa yhdessä. He toivoivat, että voisivat vain tarpeen tullen kääntyä ohjaavan opettajan puoleen.

Yksilöllinen tuki

Opiskelijat olivat tyytyväisimpiä opintopiireistä saamaansa tukeen opettajien kokemuksen mukaan silloin, kun heille annettiin yksilöllistä ohjausta ja vastattiin juuri heidän esittämiinsä tuen tarpeisiin. Usein opettajat istuivat opiskelijan kanssa tietokoneen ääressä ja opettajat ohjasivat heitä tehtävien teossa tai tarkistivat heidän pyynnöstään esimerkiksi oikeinkirjoitusta. Toisaalta opiskelijat kyllä toivoivat myös opettajilta etukäteen tietoa opintopiirin aiheista. Tämä oli ristiriidassa sen lähtökohdan kanssa, että tukea oli tarkoitus antaa opiskelijoiden omista toiveista ja tarpeista käsin. Opis-

kelijoille itselleenkin oli siis välillä vaikeaa huomata, mihin tukea olisivat tarvinneet.

Opettajat havaitsivat myös sen, että välillä oli vaikeaa pitäytyä pelkäämään ohjauksessa. Vaarana oli se, että opiskelijalle tuli liian tarkkaan kerrottua, mitä kannattaa tehdä tai kirjoittaa. Joskus opiskelijat vaivaantuivat, kun opettaja intoutui liikaa selittämään ja opettamaan. Tärkeintä heille oli opintopiirissä silloin saada lyhyitä ja ytimekkäitä vastauksia kysymyksiin, ei kuulla uusia luentoja aiheesta.

Opiskelijoiden vertaisohjaajat eli mentorit tarjosivat myös opiskelijoille yksilöllistä tukea. Myös heillä oli vaikeutena välillä pitäytyä puhtaasti ohjauksessa ja tukemisessa.

Tiimiopettajuus

Parhaiten tuen antaminen onnistui opettajien kokemuksen mukaan silloin, kun heillä itsellä oli ollut mahdollisuuksia tutustua opiskeltavaan materiaaliin etukäteen. Monesti opiskelijoiden tarvitsema tuki liittyi opintokokonaisuuksiin, joiden sisältö oli ainakin osittain opintopiiriin opettajille itselleenkin vierasta. Joskus kävikin niin, että opintopiiriin opettajan oli konsultoitava kyseisten opintokokonaisuuksien opettajia, jotta osaisi ohjata opiskelijaa oikein. Siksi yhdeksi tärkeäksi oivallukseksi nousi opettajien keskinäisen yhteistyön ja tiimiopettajuuden merkitys.

Opiskelijoiden kokemuksia

Opiskelijat toivat esille palautteessaan opintopiiritoiminnasta sen, että tuki, jota he olivat saaneet niin opettajilta, ohjaajilta, mentoreilta kuin opiskelukavereiltakin, oli ratkaisevan tärkeää oppimisen kannalta. Heidän kertomansa mukaan jo se, että he tiesivät tällaista tukea olevan tarjolla säännöllisesti, auttoi opinnoissa. Myös oma motivaatio oli heidän mielestään ensiarvoisen tärkeää oppimiselle. Itsenäisen työskentelyn lisäksi myös työssä oppimisjaksot olivat edistäneet oppimista.

Sen sijaan suomen kielen vaikeus oli ollut oppimisen hidasteena. Opiskelijat tarvitsivatkin lisäohjausta nimenomaan kirjallisten tehtävien tuottamiseen. Myös suullisen ilmaisun kehittäminen koettiin tärkeäksi.

Useiden opiskelijoiden mukaan opettajat opintopiirissä olivat asiantuntevia, eikä tarvetta toiminnan kehittämiseksi ollut. Joidenkin mukaan kehitettävää olisi paljon siinä, että oppitunneilla käytettäisiin enemmän selkokieltä.

Joskus opiskelijat toivat esille häiriintyvänsä siitä, että monta opiskelijaa työskenteli usean opettajan johdolla samassa tilassa. Usein opintopiirin käytössä oli kuitenkin monia tiloja, mikä mahdollisti paremman keskittymismahdollisuuden.

TULOKSIA

Alku aina hankalaa... ja työssä oppimisen jaksotkin

Tuen kohdistaminen opintojen alkuvaiheeseen on tärkeää. Opiskelijat itse ovat silloin aktiivisimmillaan. Ehkä heidän tuen tarpeensakin on silloin suurimmillaan. Osallistuminen opintopiiriin väheni selvästi lukuvuoden ensimmäisten kolmen kuukauden jälkeen.

Myös työssä oppimisen jaksot ja tutkintotilaisuuksien ajankohdat ovat kriittiset tuen tarpeen kannalta. Samanlaiseen tulokseen päädyttiin myös OSAO:n kokemuksissa. Tukea opiskelijat voivat tarvita paitsi osaamisen osoittamista koskevien henkilökohtaisten kirjallisten suunnitelmien laatimiseen, myös esimerkiksi siihen, kun ensimmäisen kerran ottavat yhteyttä työssäoppimispaikkaan. Työssäoppimisjakson aikana laadittavien hoito- ja kuntoutussuunnitelmien työstämisessäkin apua saatetaan tarvita, kuten myös toki työssäoppimisjakson aikana muutenkin.

On erittäin tärkeää, että työpaikkaohjaajat muistavat myös huomioida ohjauksessaan eri kulttuureista tulevat opiskelijat riittävästi. Monilla työpaikoilla osattiinkin huomioida maahanmuuttajataustainen opiskelija esim. antamalla työpaikkaohjaajalle enemmän resursseja ohjata. Työpaikat ohjasivat työntekijöitä myös hakeutumaan koulutuksiin, joissa tarkasteltiin eri kulttuurista tulevien opiskelijoiden työssäoppimisen ohjauksen sisältöä tarkemmin.

Henkilökohtaistaminen

Opiskelijan henkilökohtainen tukeminen hänen kysymyksistään lähtien painottui opintopiirimme toiminnassa. Erityisesti opintopiiriin jatkueksa yksilöllinen tuki oli se, mitä eniten pyydettiin. Opiskelijalle on erittäin tärkeää, että saa apua juuri niihin kysymyksiin, jotka häntä askarruttavat.

Nuorisoasteen opiskelijoiden kohdalla henkilökohtaistaminen nousi ohjauksessa keskeiseksi. Ohjaajalta vaadittiin paitsi ohjaustaitoja ja selkeää suomen kielen käyttöä myös ihmissuhdetaitoja. Keskustelu saattoi alkaa rästissä olevasta tehtävästä, mutta siirtyi hyvin nopeasti ajankohtaiseen ih-

missuhdeongelmaan. Ohjaamiskokemuksena nousi esiin yhteydenotto verkostotyöntekijöihin, esimerkiksi opiskelijaterveydenhuoltoon, heti opintojen alkuvaiheessa. Tuettuna opiskelija pystyi ottamaan myös itse yhteyttä tehtävän antaneeseen opettajaan. Näin hän pystyi tarkistamaan, mitä tehtävässä piti tehdä, ja sai mallin miten toimia jatkossa vastaavassa tilanteessa.

Kulttuurierot eri maiden välillä saattoivat olla yksi este pyytää oppimistehtävään liittyvää ohjausta oppiaineen opettajalta. Joissakin kulttuureissa opiskelija voi kokea menettävänsä kasvonsa, jos hän ilmaisee opettajalle, ettei osaa itse tehdä. Toisaalta hän voi kokea, että on loukkaus opettajaa kohdattaan, jos hän ilmaisee tarvitsevansa apua, vaikka opettaja on asian jo opettanut.

Selkokieli ja tiimiopettajuus käyttöön

Opetusmateriaalien laatimisessa keskeisenä voi pitää niiden ymmärrettävyyttä ja luettavuutta. Opintopiirin toiminnan aikana opiskelijat toivat usein esiin vaikeuttaan ymmärtää opetusmateriaalien kieltä ja sisältöä. Myös opettajien tehtävänannot vaativat toistuvasti selventämistä. Samanlaisia kokemuksia saatiin myös OSAO:n toiminnassa. Selkokielen käyttäminen olisikin korvaamattoman hyödyllinen tapa tukea ei-äidinkielen opiskelijan opintojen sujumista. Tässä fokukseen nousee opetus- ja ohjaushenkilöstön kouluttaminen selkokielen perusteisiin.

Opettajien yhteistyön merkitys yli oppiainerajojen on merkittävä keino tukea myös itse opiskelijoita. Tukea antava opettaja tai ohjaaja ei voi olla kaiken asiantuntija, vaan hänelle voi tulla tarve konsultoida muita opettajia. Kielelliset haasteetkin liittyvät usein niin tiiviisti ammatillisiin käsitteisiin ja erilaisiin ammattialakohtaisiin sisältöihin ja kielen käytänteisiin, ettei kielen oppimista ja ammattiin oppimista voi erottaa toisistaan. Tiimiopettajuus onkin tärkeä edellytys onnistua opiskelijan tukemisessa, mille näkemykselle tuli vahvistusta myös OSAO:n kokemuksissa.

Lopussa kiitos seisoo

Päällimmäisiksi haasteiksi opintojen kuluessa nousevat kieleen, puhuttuun ja kirjoitettuun, liittyvät erot maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön välillä. Tämän eriarvoisuuden poistamiseksi lähdimme kokeilemaan ammatillisissa opinnoissa erillistä opintopiiritoimintaa. Tulokset ovat todella rohkaisevia niin opiskelijoiden palautteilla kuin opiskelijoiden opintomenestyksellä mitattuna.

Opintopiiritoiminta mahdollisti maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille täysipainoisen opiskelun ja valmistumisen ammattiin annettujen aikarajojen puitteissa. Ohjauksen ajoittaminen ja ohjauksen tapa oli ratkaisevan tärkeä onnistuneen lopputuloksen aikaansaamiseksi. Ohjauksen kohdentamisessa on vielä haasteita. Opiskelija ei välttämättä itsekään tiedä, mihin hän tarvitsee ohjausta.

Monikulttuurinen pedagogiikka ja ohjaus on alue, joka on jäänyt vähemmälle huomiolle ammatillisessa koulutuksessa. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanke mahdollisti maahanmuuttajataustaisten ammattia opiskelevien opiskelijoiden tuen kokeilun. Kokemuksemme mukaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjaaminen kaipaa asiaan paneutumista ja asian opiskelua. Opintopiiritoiminta on yksi tuen muoto, jota kannattaa kokeilla!

Arja Konttajärvi, Mervi Mäkelä-Lehtola, Katja Kärkkäinen & Aulikki Järviluoma

OPPIPAJATOIMINTA, OHJAUS JA MENTORITOIMINTA OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTOSSA

Maahanmuuttajaopiskelijoiden sekä muiden aliedustettujen ryhmien määrä on lisääntynyt Oulun seudun ammattiopistossa. Haasteeseen on tärkeää vastata. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa etsimme erilaisia tukemisen muotoja heidän opintopolullaan.

Hankkeessa on kokeiltu tuki- ja oppipajatoimintaa, yksilö- ja luokassa tapahtuva ohjausta sekä mentoritoimintaa. Ammattiopiston puolella hanketoiminta on edennyt siten, että SDO käynnisti ensin opintopiiri- ja mentoritoiminnan syksyllä 2015 ja seuraavana lukuvuonna OSAO aloitti vastaavanlaisen toiminnan.

SDO ja OSAO ovat erilaisia organisaatioita. SDolla on Oulussa yksi toimipiste, OSAOlla sen sijaan useita. Yhteensä OSAOlla on 9 opetusta tarjoavaa yksikköä, joista 7 sijaitsee Oulun alueella. OSAOn Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla hankkeen toiminta on keskittynyt pääasiassa Kontinkankaan yksikköön, missä muiden hanketoimijoiden tavoin järjestetään sosiaali- ja terveysalan koulutusta. Hanketoimintaa, ohjausta ja konsultointia on ollut myös kolmessa muussa OSAOn yksikössä (rakennus-, sähkö-, hius- ja kaupan ala). Sosiaali- ja terveysalalla oppipajoihin ja yksilöohjaukseen on osallistunut 21 opiskelijaa, kun muissa yksiköissä ohjausta ovat saaneet yksittäiset opiskelijat (yhteensä 5).

Romaniopiskelijoiden tukeminen peruskouluopinnoissa on keskittynyt Oulun aikuislukiolle, jossa heille on pidetty läksykerhoa. Peruskouluopintojen tukemisen yhteydessä projektin opinto-ohjaaja on tukenut romaniopiskelijoita koulutushauissa sekä esitellyt erilaista koulutustarjontaa. Projektin aikana viisi romaniopiskelijaa on päässyt opiskelemaan ammatilliseen koulutukseen.

Oppipajatoiminta

Tukitoiminnan alkaessa syksyllä 2016 OSAOn Kontinkankaalla kartoitimme, missä ryhmissä on maahanmuuttajaopiskelijoita ja tapasimme henkilökohtaisesti jokaisen selvittääksemme tuen tarpeita. Näissä tapaamisissa keskusteltiin 15 opiskelijan kanssa. Heistä 4 ei katsonut tarvitsevansa tukea opinnoissa. Ennakkoon ajattelimme, että varaamme kalenteriin oppipajajaksot, jolloin mahdollisimman moni hanketoimija osallistuisi opiskelijoiden ohjaukseen. Ajat varattiin työssäoppimisjaksoja silmällä pitäen, koska halusimme kohdistaa tuen työssäoppimisen tehtävien ja näyttösuunnitelman tekemiseen. Tämä osoittautuikin hyväksi ratkaisuksi.

Oppipajoista tiedotettiin koulun info-TV:ssä, Wilma-tiedotteella ja käteen annettavilla esitteillä. Whatsapp-viestit ja kasvokkain kertominen ovat olleet tehokkaimpia tiedottamisen muotoja. Lisäksi opettajia informoitiin oppipajoista.

Lukuvuonna 2016–17 OSAOlla oppipaja pidettiin 9 kertaa. Syksyllä pidettiin 5 kertaa 3 kuukauden aikana ja keväällä 4 kertaa kerran kuukaudessa. Osallistujia oli vaihtelevasti nolasta neljään. Opiskelijoilla oli monenlaisia tehtäviä, joihin he tarvitsivat apua. Työssäoppimiseen liittyvien tehtävien lisäksi oli mm. tietotekniikan, ravitsemuksen ja äidinkielen (suomi!) tehtäviä. Mitään tendenssiä osallistumisesta oppipajaan ei ollut pääteltävissä vaan määrät vaihtelivat epäsäännöllisesti (Vrt. SDO:n kävijämäärien muuttuminen). Osallistumiseen vaikutti ehkä opiskelijan työssäoppimisyksikkö.

S2-opettajan ohjaus

S2-opetukseen hankkeessa on varattu hyvin resursseja. Valtaosa suomen kielen opettajan tarjoamasta ohjauksesta on ollut yksilöllistä. Tapaamiset on sovittu opiskelijan kanssa joka kerta erikseen, eikä ennalta määrättyjä ohjauksia ole ollut. Opiskelija on tullut ohjaukseen keskeneräisen tai tekemättä olevan tehtävän kanssa, jota sitten on työstyty. Pääosa ammattiin opiskelevien ohjauksesta on kohdistunut tehtävän sisältöön, ja varsinainen suomen kielen opiskelu on ollut sivuosassa.

Valmentavassa koulutuksessa (Valma) maahanmuuttajille on tarjottu ryhmämuotoista lisäopetusta suomen kielen perusteissa tarkoituksena vahvistaa perusasioiden osaamista ja tukea sitä kautta tavoitetason (B1) saavuttamista. Valman suomea enemmän osaaville opiskelijoille on tarjottu sosiaali- ja terveysalalle suuntaavaa, lähinnä sanastoa kartuttavaa, s2-lisäopetusta.

Tuttuus tiedonkulun ja ohjauksen edistäjänä

Lukuvuoden loppua kohden ammattiopettajan ja tv-t-opettajan ohjauksen määrä lisääntyi ja s2-opettajan ohjaus väheni. Vaikutti siltä, että opiskelijat olivat oppineet tuntemaan hankkeen tarjoamaa tukea ja siinä toimivia opettajia ja toisin päin. Kun opettaja tiesi, että opiskelijalla on tehtävä tekevä, hän saattoi sopia opiskelijan kanssa ohjausajan.

Hankkeen tultua tutuksi koulussamme on hanketoimijoiden puoleen käännytty ja konsultoitu mm. opiskelijan ohjauksessa tai sovittu opiskelijan tukemisesta. Vaikka OSAOn muissa yksiköissä käytiin markkinoimassa hanketta, parhaiten tieto hankkeesta on levinnyt puskaradion kautta, organisaation työntekijöiden välityksellä.

Henkilökunnan koulutus

Vuoden 2016 syksyllä OSAOn Kontinkankaan yksikössä aloitti maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tämä havahdutti opettajat miettimään opettamista ja tuen tarjoamista opiskelijoille totutusta poiketen. Yhä useampi opettaja opetti maahanmuuttajia. Syksyllä järjestetty täydennyskoulutus maahanmuuttajaopiskelijan tukemisesta sai hyvää palautetta siihen osallistuneilta opettajilta. Onnistunutta oli maahanmuuttajaopiskelijoiden käyttö kokemuskouluttajina, koska opettajat ja muu henkilökunta kohtasivat opiskelijat eri tavalla kuin osana opiskelijaryhmää.

Käytännön haasteet

Oikea-aikainen tuki on tärkeä. Maahanmuuttajaopiskelijan yksilö- ja ryhmäohjauksen toteutuksen käytännön haaste oli kahtalainen: tuen tarvetta olisi ollut enemmänkin, mutta yhteen sopimattomat aikataulut estivät tapaamisia. Opiskelijoiden lukujärjestykset ovat olleet täysiä kuten hanketoimijoidenkin, ja yhteisen vapaan ajan löytäminen ohjaukselle on ollut vaikeaa. Yksi opiskelija sanoi, että joka päivä tulee tehtäviä, joissa tarvitsee apua. Jos tuen saanti viipyy, ehtii tulla uusia tekemättömiä tehtäviä, ja näin ne alkavat kasaantua. On keskusteltu siitä, että olisi hyvä olla viikoittainen tukipaja, johon opiskelija voisi mennä tekemään tehtäviä. Tällä pyrittäisiin huolehtimaan siitä, että opiskelija pysyy mukana opinnoissa.

Joustavuus organisaation rakenteissa helpottaa tuen antamista. Paitsi aikatauluihin kohtaamishaaste liittyy myös organisaation suuruuteen. Isossa organisaatiossa yhteisiä tapaamisia on vaikeampi toteuttaa; harva aika so-

pii kaikille. Perustutkintoa opiskelevia ryhmiä alkaa vuosittain 10 ja jokaisella ryhmällä on oma lukujärjestys. Siellä on tilaa ohjaukselle, jos sellainen on lukujärjestykseen suunnitellusti merkitty.

Miten tieto tavoittaa opiskelijan? Kolmas haaste on ollut tiedon kulku: Mitä viestintäkanavaa käyttämällä tavoitamme kohderyhmän? Kuka katsoo koulun info-TV:tä tai lukee Wilma-tiedotteita? Vaikuttaisi siltä, että tutuksi tuleminen on hyvä keino tavoittaa opiskelija. Kun hän tuntee opettajan, on hänen puoleen helpompi kääntyä.

Suomen kielen opetuksen toteutuksesta on myös keskusteltu. S2-opettajan kokemus on, että kun ammatilliset opinnot käynnistyvät toden teolla, ei suomen kielen opiskeluun jää aikaa. Opiskelija yrittää saada pakolliset tehtävät tehdyksi, ja siinä hänellä on tarpeeksi työtä. Suomen kielen opiskelu erillisinä opintoina voisi toimia opintojen alussa. Kaksi hankkeessa ollutta opiskelijaa on esittänyt, että joka viikko olisi maahanmuuttajille pakollinen suomen kielen tunti.

Pohdintaa

Yksilö- ja ryhmäohjauksessa tuli esille, että riittämätön suomen kielen taito on yksi keskeisistä syistä, miksi opiskelijalla jää tehtäviä tekemättä ja miksi hän hakee tukea. Hyvin usein ohjauksen aiheena on ollut tehtävän avaaminen – sen selvittäminen, mitä tehtävässä oikein pitää tehdä. Välttämätöntä asiaa tuntematon ohjaajakaan ei aina ymmärrä tehtävänantoa. Tehtävien vaikeaselkoisuus tai tulkinnanvaraisuus nousee selkeästi ohjaustilanteissa. Parasta olisikin, jos itse kukin opettaja voisi antaa maahanmuuttajaopiskelijalle lisäopetusta. Tehtävänantojen kieliasuun ja muotoiluun on syytä kiinnittää huomiota. Yksi keino on pilkkoa tehtävänannot pienempiin osiin, mikä helpottaa ymmärtämistä.

Usein opiskelijat osaavat suullisesti kertoa ja miettiä vastausta, mutta kirjallinen tuottaminen on hankalaa, ts. se, miten kirjoittaa omat ajatukset ja pohdinnat. Maahanmuuttajaopiskelijan suomen kielen puhe myös saattaa olla vaikeaselkoista, ja kuulijana joutuu useamman kerran täsmentämään, mitä hän tarkoittaa.

Suomalaisen kulttuurin tuntemuksen vähyys tulee esille joissakin tehtävissä. Opiskelija ei pysty tekemään tehtävää, koska hän ei tiedä kyseisestä yhteiskunnallisesta tai suomalaisesta kulttuuriin liittyvästä asiasta. Maahanmuuttajaopiskelijan pohjatiedot aiheesta voivat olla niin suppeat, että hän tarvitsee todella paljon apua selvitäkseen tehtävästä.

Hyvin usein ohjaustilanteessa haetaan tietoa. Opiskelija ei oikein osaa hakea tai hän ei käytä saatavilla olevaa materiaalia, esim. oppikirjaa tai dia-

esityksiä. Tiedonhakuun perustuvista vastauksista ei aina tiedä, onko opiskelija ymmärtänyt asian. Ohjaajan tehtävä on miettiä, kuinka paljon voi auttaa tekemättä opiskelijan puolesta.

Motivaatio opiskeluun on suurimmalla osalla maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista erittäin korkealla, ja he haluavat tehdä opiskelunsa ja siihen liittyvät tehtävät loppuun. Usein opiskelijat tarvitsevat paljon rohkaisua ja haluavat varmistaa, ovatko ymmärtäneet oikein, ovatko vastaukset oikein jne. Välillä tukitunnilla on ollut osallistujia tungokseen asti ja työn alla erilaisia tehtäviä. Tällöin ohjaajalla on ollut kädet täynnä töitä. Yksikin ohjattava riittäisi, jos kaikilla on eri tehtävä.

Ohjaustilanne on tiivis vuorovaikutustilanne ja jatkuvaa merkitysneuvottelua. Se voi olla myös jatkuvaa riittämättömyyden tunnetta puolin ja toisin. Ohjaus voi olla opettajalle raskasta ja turhauttavaakin, jos hän kokee, etteivät omat tiedot ja taidot riitä. Miten opettaa opiskelijaa, jonka suomen kielen taito saattaa olla hyvinkin välttävää? Opiskelija painii saman asian kanssa. Miten ottaa haltuun ohjaus ja oppi – suomen kieli ja ammattitiermit – senhetkiselällä kielitaidolla!

Kohtaamiset maahanmuuttajataustaisen opiskelijan kanssa ovat hyvin intensiivisiä, ja työskentely vaatii ohjaajan täyden läsnäolon. Maahanmuuttajaopiskelijan ohjauksessa on hyvä muistaa, että hänen kielitaitonsa kehittyy koko opintojen ajan. Opintojen saaminen maaliin on yhteinen ponnistus, jossa päävastuun kantaa kuitenkin opiskelija.

Opinto-ohjaajan tuki koulutushauissa

Maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä on Oulussa ja lähialueella lisääntynyt. Myös romanien koulutushalukkuus on valtakunnallisesti noussut. Koulutustarjontaa nuorille ja aikuisille Oulussa ja lähialueilla on hyvin, erityisesti keväisin.

Yhtenä hankkeen toimintamuotona maahanmuuttajien ja muiden ali-edustettujen ryhmien opintopolkujen tukemisessa oli projektin opinto-ohjaajan tarjoama tuki ja ohjaus. Tukea annettiin romaniopiskelijoille pääsääntöisesti Oulun aikuislukiolla ja maahanmuuttajaopiskelijoille OSAOn Kontinkankaan yksikössä. Tuki oli alueen koulutustarjonnan esittelyä, erilaisten koulutusvaihtoehtojen etsimistä, uraohjausta, hakuprosesseissa tukemista sekä haun jälkeistä neuvontaa ja ohjausta, jälkiohjausta.

Aikaisempien kokemusten myötä oli havaittu, että maahanmuuttajaopiskelijoilla sekä muilla aliedustetuilla ryhmillä ei ole kovin paljon tietoa alueen erilaisista koulutusvaihtoehtoista. Jos ei ole tietoa, mikä ala sopii, mitä vaihtoehtoja henkilöllä on suhteessa omaan koulutustaustaansa ja jos ha-

kuprosessi koetaan vaikeaksi, pääsymahdollisuudet koulutuksiin ovat rajalliset. Ouluun on tullut maahanmuuttajia aikaisempaa enemmän, eikä kaikkien opiskelutodistuksia kotimaastaan ole ehditty selvittää. Tämä hankaloittaa heidän koulutukseen hakuaan. Näihin haasteeseen haluttiin projektin kautta vastata.

Hankkeessa toteutuneet haut

Opiskelijoiden hakuprosessit kohdistuivat kaikkiin koulutusasteisiin ja koulutusmuotoihin, peruskouluopinnoista ja valmentavista opinnoista aina yliopistotason opintoihin ja ammattioikeuksien anomiseen Valviralta. Usein yhden hakijan kanssa pyrittiin hakemaan useampaa koulutusvaihtoehtoa, sillä se takaa paremmat koulutukseen pääsymahdollisuudet. Projektin aikana tehtiin eniten koulutushakua keväisin, koska silloin on eniten koulutustarjontaa. Hakuja tehtiin pitkin vuotta, sillä erityisesti aikuiskoulutusta on tarjolla läpi vuoden.

Erilaisiin koulutuksiin hakijoita oli noin 60 henkilöä. Heistä romaneja oli 10 ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita lähemmäs 50. Heidän kanssaan haettiin yleensä useampia koulutusvaihtoehtoja.

Hakuprosessien romaniopiskelijat olivat Oulun aikuislukiolta sekä Suomen Diakoniaopiston valmentavasta koulutuksesta. Lisäksi työvoimatoimisto pyysi tukea muutaman romaniopiskelijan ohjauksessa ja koulutukseen haussa. Maahanmuuttajaopiskelijat tulivat pääsääntöisesti OSAOn valmentavasta koulutuksesta, mutta myös jonkin verran OSAOn ulkopuolelta muista oppilaitoksista sekä yksityisten henkilöiden ohjaamana. Projektin esittely Villa Victorissa kahtena keväänä 2016–2017 ”Mitä opiskelisin Oulussa”-tapahtumassa toi jonkin verran henkilöitä mukaan hakeutumaan erilaisiin koulutuksiin.

Opinto-ohjaus, urasuunnittelu sekä hakuprosessit tapahtuivat pääsääntöisesti yksilöohjauksena, mutta opinto-ohjaaja kävi joitain kertoja myös ryhmänohjaajan apuna ryhmämuotoisessa hakuprosessissa, joita OSAOn valmentavassa koulutuksessa järjestettiin. Lisäksi opinto-ohjaaja esitteli jonkin verran koulutustarjontaa maahanmuuttajaopiskelijoille ryhmämuotoisesti. Romaniopiskelijoiden kanssa haut tehtiin pääsääntöisesti Oulun aikuislukiolla, mutta jokunen hakija tuli myös OSAolle. Haasteelliseksi muodostui etenkin projektin loppuvaiheessa löytää sopiva tila yksilöllistä ohjausta varten. Yksilöohjaus tarvitsee rauhallisen tilan, jossa ei ole muita ja jossa on mahdollista suunnitella ja toteuttaa hakuprosessia tiiviisti ja opiskelijalähtöisesti.

Yksilöohjauksen merkitys

On tärkeää, että maahanmuuttajat sekä muiden aliedustettujen ryhmien edustajat saavat yksilöllistä ohjausta ja tukea hakuprosessiinsa. Osoittautui, että jonkin verran hakuun tulleita henkilöitä oli hakenut erilaisiin koulutuksiin aiemmin yksin. Useamman kerran oli käynyt niin, että yksin koulutukseen hakenut henkilö oli hakenut väärää koulutusmuotoa. Aikuinen henkilö, jolla oli jo kotimaastaan joko ammatillinen tai yliopistokoulutus, oli hakenut nuorten yhteishaussa, jossa hänelle ei ole mahdollista hakea. Opettaja oli kehottanut opiskelijaa hakemaan ainoastaan nuorten yhteishaussa ja myöhemmin muissa hauissa. Mutta muu haku, joka opiskelijaa kiinnosti, oli samaan aikaan kuin yhteishaku, ja sen hakuaika ehti päättyä.

Koulutuksien laaja kirjo ja erilaiset hakuprosessit

Ohjaavan opettajan rooli on tärkeä, sillä hänellä täytyisi olla tietämystä melkoisen laajasti erilaisista koulutusmahdollisuuksista. Liian usein opiskelijaa ja hakijaa ohjataan hakemaan koulutuksiin vain kevään yhteishaussa, jonka tarjonta ei välttämättä vastaa aikuisopiskelijan koulutustarpeisiin, sillä erityisesti aikuisille on koulutusta tarjolla läpi vuoden ja laajat hakumahdollisuudet. Tämän vuoksi haasteena on ohjaavien opettajien opastus erilaisista hakuprosesseista. Opinto-ohjaajan tuki opettajille olisi myös tärkeää, kun on kyse maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista.

Eräs hakija kertoi hakeneensa yksin ammattikorkeakoulutukseen. Vaikka kielitaito oli hyvä, hän ei ollut tiennyt, millä todistuksessa ammattikorkeakouluun voi hakeutua eikä sitä, että todistukset täytyy toimittaa oppilaitokseen hakuvaiheessa. Tämä esti hänen pääsytään opiskelemaan.

Ryhmämuotoisesti toteutettu hakuprosessi voi toimia, mutta sen haittapuolena on, ettei ohjaava opettaja ehdi tukea kaikkia hakijoita. Mikäli hakuprosessit toteutetaan ryhmämuotoisena, jossa hakijat ovat yhdessä tekemässä hakemustaan, on tärkeää olla etukäteen tiedossa, minne kukin hakija hakeutuu, jotta vältytään mahdollisilta ongelmilta. Mikäli haku ei ole oikein tehty, se on yleensä kohtalokasta opiskelijalle.

Tuen jatkuvuus uraohjauksessa

Olisi tärkeää, että opinto-ohjaaja tai joku henkilö kulkisi opiskelijan rinnalla tukemassa hänen uravalintojaan ja koulutushakujaan koko opin-tojen ajan eikä ainoastaan keväällä, sillä jokin koulutusmahdollisuus voi

mennä ohi sen vuoksi, ettei sitä kukaan huomaa. Suurimmalla osalla maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista on jo kotimaastaan jonkinasteinen koulutustausta. Maahanmuuttajien koulutustaustat vaihtelevat peruskouluopinnoista aina yliopisto-opintoihin. Tämä on huomioitava ja pyrittävä etsimään sellaisia koulutusmuotoja, jotka tukevat opiskelijan halutessa heidän aikaisempia opintojaan ja kokemustaan.

Koulu- ja työtodistusten selvittely

Tärkeää on myös opiskelijoiden koulu- ja työtodistusten selvittely. Monella hakijalla on opiskelutodistukset mukanaan, kun he saapuvat Suomeen, mutta ne täytyy pyytää kääntämään tarvittaessa. Ennen kääntämistä pitää tarkastella, mitä ne tarkoittavat ja onko niistä hyötyä suomalaisessa koulutushaussa. Mahdolliset opiskelua varten tarvittavat todistukset täytyy myös usein hankkia kotimaasta koulutushakuja varten. Monet kotimaassaan korkeakoulutetut henkilöt ovat tuoneet kotimaastaan usein ainoastaan yliopistotodistuksensa, joilla ei ole mahdollista hakeutua ammattikorkeakouluun. Tällainen ohjaus ja tuki tulisi toteuttaa jo ennen hakuprosessien alkamista, jottei asialle tule kiire.

Kaikki hakijat kokivat suomalaiset koulutushakulomakkeet haastaviksi. Lisäksi eri koulutusmuotoihin on erilaiset lomakkeet eri oppilaitoksissa, TE-toimistolla jne. Kaikilla on omat hakulomakkeensa ja hakuprosessit ovat eri tavalla toteutettuja. Osaan koulutuksista täytyy lähettää aikaisemmat opiskelutodistukset sekä työtodistukset, osaan ei. Osa hakulomakkeista täytyy palauttaa tai näyttää työvoimatoimistolle, osa ei. Tämä on haastava viidakko, vaikka olisi suomalainenkin opiskelija.

On tärkeää, että romanit ja maahanmuuttajat saavat tarvittaessa koulutuksen Suomessa ja pääsevät töihin. Tämä edistää heidän tulevaisuuttaan. Projektin tehtävänä on ollut raivata näitä esteitä hakijan tieltä.

Mentoritoiminta

Tuki- ja oppipajatoiminta OSAOlla on sisältänyt yksittäisten tukituntien ja oppipajojen lisäksi mentoritoiminnan käynnistelyä. Mentoritoiminnan kautta eri kulttuuritaustan opiskelijat saivat ystäviä suomalaisista opiskelijoista ja tukea myös heiltä opiskelun käytänteisiin ja tehtäviin. Mentoritoiminta ei ole kuitenkaan käynnistynyt juurikaan alkutapaamisia pitemmälle. Tähän on useita syitä, mm. opiskelijoiden erilaiset opiskeluohjelmat ja täydet päivät, minkä vuoksi tapaamisia on ollut hankala järjestää. Jälki-

käteen arvioiden myös alun perehdytys- ja tutustumisvaihe oli liian lyhyt. Eri ryhmistä tulevat opiskelijat eivät tunteneet toisiaan, ja ohjausparien valinta tapahtui liian nopeasti. Mentoritoimintaan olisi helpompi motivoida, jos siitä saisi suoraa hyötyä opinnoissa.

Alkutapaamisiin tulleilla 15 opiskelijalla, mentoreilla ja mentoroitavilla, oli innostusta ja odotuksia, jotka osin jäivät täyttymättä. Mentoritoiminnan käynnistämiseksi OSAOn Kontinkankaan yksikön kaltaisessa isossa toimipaikassa olisi hyvä olla konkreettinen toimintamalli, jonka mukaan edettäisiin. Lisäksi olisi hyvä saada toiminta osaksi opintoja tutor-toiminnan tapaan.

Miten tuki turvataan hankkeen jälkeen?

Kuten jo aiemmin todettiin, tulisi eri kulttuuritaustan opiskelijoiden alkuvaiheen opinnoissa satsata suomen kielen ja erilaisten opiskelukäytänteiden opastukseen. Se, kuinka pian maahanmuuttajataustaiset opiskelijat integroidaan suomalaisten opiskelijoiden kanssa samaan ryhmään, on myös miettimisen arvoinen asia. Lukujärjestysteknisesti tulisi myös mahdollistaa suomen kielen ja ammattiaineiden opettajan samanaikaisopetus. Opinto-ohjauksen ja siihen liittyvän koulutushaun ja uraohjauksen tiiviimpi integrointi valmentaviin koulutuksiin ja maahanmuuttajaopiskelijan ohjausuravalintoihin läpi koko vuoden kaipaa kehittämistä ja resursseja lisää. Heidän saamisensa koulutuspoluilla eteenpäin auttaa koko yhteiskuntaa.

Ammattikorkeakoulussa

OPISKELIJAVALINNAN KEHITTÄMINEN

Johdanto

Esteettömyys korkeakouluopinnoissa on ollut opiskelijavalinnoissa ja opinnoissa keskiössä jo pitkään. Vuonna 2009 ilmestyi julkaisu Esteetön opiskelijavalinta – suositus ja opas korkeakouluopintoihin (Ylönen & Puupponen 2009). Tässä oppaassa ja valtakunnallisessa esteettömyyshankkeessa tuotettiin käytännönläheistä ja erittäin tarpeellista materiaalia korkeakoulujen valintakoejärjestelyiden ja opintojen etenemisen tueksi (www.esok.fi). Oppaassa keskitytään opiskelijavalintaprosessiin, opiskelijarekrytointiin, esteetön valintakoetilaisuuden suunnitteluun, toteuttamiseen, hakijan yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen ja koko prosessin arvioimiseen. Oppaassa ohjeistetaan myös niitä tilanteita, joissa hakija kuuluu kulttuuri- tai kielivähemmistöön mm. selkokielen käyttämiseen (Ylönen & Puupponen 2009, 34).

Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintaa säädellään valtakunnallisesti ja Euroopan alueella vain hakukelpoisuuden osalta. Korkeakoulut päättävät itse valintakriteereistä sekä valintakokeen sisällöstä ja käytöstä. Valintakokeet suunnitellaan ja toteutetaan pääsääntöisesti hakijoille, joiden äidinkieli on suomi (tai ruotsi). Diakonia-ammattikorkeakoulun (myöh. Diak) normaalin valintakokeen kautta on opiskelemaan tullut yksittäisiä maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. He ovat opiskelleet tutkintonsa suomalaisen opiskelijoiden kanssa samoissa ryhmissä ilman erityisiä tukitoimia.

Vaikka valintakokeissa korostuu usein suomen kielen osaaminen, ei ole yksiselitteisesti määritelty, mikä on riittävä kielitaidon taso, jotta hakija selviäisi ammattikorkeakouluopinnoista. Yksiselitteinen määrittely olisikin mahdotonta jo senkin vuoksi, että eri alojen koulutuksessa ja työssä kielitaidon tason merkitys vaihtelee. Eri aloista kuitenkin sosiaali- ja terveystyötä pidetään hyvin paljon kieleen perustuvana (Komppa, Jäppinen, Herva & Hämäläinen 2014). Tämä näkyy myös näiden alojen opinnoissa,

joissa edellytetään hyviä kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitoja aivan alusta asti. Verkko-opetukseen siirtyminen ei ole ainakaan vähentänyt erityisesti hyvän tekstin ymmärtämistaidon ja kirjoitustaidon merkitystä.

Erilaisia, nimenomaan maahanmuuttajille suunnattuja koulutuksia on Diakissa ollut vuodesta 1996 lähtien. Näitä ovat olleet mm. sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkintoon orientoivat opinnot sekä maahanmuuttajataustaisten sairaanhoitajien pätevyyskoulutukset. Edellä mainittujen valmentavien ja täydentävien opintojen lisäksi Diakissa alkoi 2011 AMK-tutkintoon johtava asiointitulkkauskoulutus, jossa hakijoilta ja opiskelijoilta edellytetään sekä hyvää suomen kielen että yhden työkielen (arabia, kiina (mandariini), kurdi (sorani), persia, somali, thai, turkki tai vietnam) taitoa. Valtaosalla tulkkiopiskelijoista on maahanmuuttajatausta. Näiden koulutusten lisäksi Diakissa on englanninkielinen sosiaalialan koulutus, johon hakijoilta ei vaadita minkäänlaista suomen kielen taitoa. Valintaperusteet ja koulutusten rahoitukset ovat näissä koulutuksissa poikenneet valtakunnallisesta sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksesta ja niistä on raportoitu erillisessä julkaisussa (Hakala, Heusala & Nieminen 2015, 87–92).

Opiskelijavalinta – portti kiinni erilaisille oppijoille?

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden osuus ammattikorkeakoulussa ja erityisesti sosiaali-, terveys- ja kirkon alalla kasvaa tulevina vuosina. Sitä kautta myös erityisen tuen tarve, oppimisen haasteet ja työelämässä tukemisen tarve lisääntyy. (Räty 2016, 131.) Diakin eri toimipisteissä on kehitetty maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjausta. Oulun toimipisteessä tämä kehittämistyö laajeni vuonna 2013, kun suunniteltiin maahanmuuttajataustaisten sairaanhoitajien pätevyyskoulutusta työvoimapoliittisena täydennyskoulutuksena. (Vuoti 2016.) Rinnan tämän koulutuksen kanssa käynnistyi valtakunnallinen yhteishakujärjestelmän kehittäminen, mikä mahdollisti erityistukea tarvitsevien opiskelijaryhmien huomioimisen opiskelijavalinnan prosessissa.

Ennen vuotta 2016 ammattikorkeakoulujen valintakokeisiin kutsuttavien määrä ja perusteet vaihtelivat. Sosiaali- ja terveystieteiden valintakokeeseen kutsuttiin 3–4-kertainen määrä hakijoita suhteessa aloituspaikkoihin. Tässä paremmuusjärjestys määräytyi opiskelijan aikaisempien opintojen (lukio, toisen asteen koulutus) antamien pisteiden ja esim. avoimen ammattikorkeakouluopintojen tai työkokemuksen antamien lisäpisteiden perusteella. Keväällä 2016 otettiin käyttöön sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla yksi yhteinen valtakunnallinen esivalintakoe, johon liittyvistä asioista tiedote-

taan keskitetyksi sivulla <http://soteli.metropolia.fi/>. Tämä valtakunnallinen esivalintakoe tehdään verkossa määrättyinä päivinä ja se on aikarajoitteinen ennakoaineistoon perustuva koe. Esivalintakokeen perusteella hakijat kutsutaan valintakokeeseen.

Sosiaali- ja terveystieteiden valintakokeiden merkityksestä ja sisällöstä on keskusteltu ammattikorkeakoulujen sisällä sekä valtakunnallisissa verkostoissa. Tutkimustietoa on, mutta usein se on rajautunut jonkun lähestymistavan näkökulmaan ja pitkän aikavälin tuloksia ei ole. Valintakoe käytännössä on toisaalta viime vuosina tapahtunut erilaisia muutoksia siihen tahtiin, ettei erilaisia muuttujia ja niiden merkityksiä opiskelijavalintaan tai valmistuvien osaamiseen pysty ehkä kukaan aukottomasti tutkimaan. Talmannin (2014) tutkimuksessa tutkittiin ja vertailtiin soveltuvuuskokeella ja kirjallisella kokeella valittujen hoitotyön opiskelijoiden osaamista ja opiskelumotivaatiota. Tutkimuksen tavoitteena oli kehittää opiskelijavalintaa. Tutkimuksessa arvioitiin kahta eri opiskelijavalintaa: kirjallinen koe ja soveltuvuuskoe. Kahdella valintakomenetelmällä valikoitui osaamiseltaan ja opiskelumotivaatioiltaan hyvin samanlaisia opiskelijoita. Tutkimuksessa ei kommentoitu lainkaan sitä joukkoa, joka ei tullut valituksi eli ei läpäissyt valintakokeita.

Diakonia-ammattikorkeakoulun valintakoe järjestettiin vuoteen 2014 asti kaksiosaisena: kirjallinen osio ja opettajaparin toteuttama yksilöhaastattelu. Valintaprosessin kirjallisen osion toteuttamisessa ja arvioinnissa oli mukana ulkopuolinen henkilöarvioinnin asiantuntija. Kirjallisessa osuudessa hakijat tekivät valvotuissa olosuhteissa mm. oppimisvalmiuksia, ymmärtävää lukemista sekä matemaattista päättelyä mittaavia osioita. Valintakoe ohjeistettiin ja kirjoitettiin suomen kielellä, mutta valintakokeen kirjallisen osion pisteytyksessä huomioitiin, jos hakijan äidinkieli oli muu kuin suomi. Jo tämän valintakoe prosessin aikana keskusteltiin siitä, miten maahanmuuttajataustaisten hakijoiden koulutukseen pääsyä voidaan kehittää. Pusan (2015, 27) mukaan erilaiset suomalaisen ammattiterminologiaan perustuvat kielelliset ja kulttuurillisesti vaikeat testausmenetelmät eivät sovellu maahanmuuttajien osaamisen arviointiin. Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan kognitiivisessa arvioinnissa ei aina ole kyse oppimisvaikeudesta vaan siitä, ettei tietyn tyyppisiin osataitoihin ole harjaannuttu tai siihen, etteivät aikarajoitteiset tehtävät mahdollista aikaisemmin opittua työskentelytapaa: huolellisesti tehtyä, hyvää, siistiä lopputulosta (Arvonen 2010, 68–70).

Vuonna 2015 Diak toteutti valintakokeet ilman ulkopuolista työpanosta eli laadittiin omana työnä kirjallinen aineistokoe sekä siirryttiin yksilöhaastatteluista ryhmätilanteiden arviointiin. Vuonna 2016 siirryttiin valtakunnalliseen esivalintaan, jossa kaikki hakijat tekivät aikarajoitteisen aineistoon

perustuvan monivalintatehtävän, jonka perusteella heidät kutsuttiin valintakokeeseen. Tässä yhteydessä omana työnä toteutettavaa kirjallista osiota ja ryhmätilannetta kehitettiin edelleen.

Edellä kuvatut valintakoeprosessien muutokset merkitsivät sitä, että Diakissa pohdittiin valintakoeikäntöjen kehittämistä siten, että huomioitaisiin paremmin erilaiset oppijat ja hakijat, joiden äidinkieli ei ole suomi. Tähän liittyen käynnistettiin erilaisia projekteja ja hankehakemuksia.

Valintakoeuudistuksen kanssa samoihin aikoihin keväällä 2015 Diakissa alkoi Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanke, jossa tavoitteena oli luoda sujuvampia koulutuspolkuja maahanmuuttajille ja romaneille sekä kehittää kulttuurisensitiivistä valintakoeikäntöä (<http://www.diak.fi/tyoelama/hankkeet/Opin%20portailla/Sivut/default.aspx>).

Opiskelijavalinta – portti auki erilaisille oppijoille?

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanke ja valintakoejärjestelmän muutokset mahdollistivat sen, että Diakin Oulun toimipisteessä avattiin keväällä 2016 monimuotokoulutuksena toteutettavan sairaanhoitaja (AMK) -koulutuksen erillishaku. Erillishaun tavoitteena oli kehittää kulttuurisensitiivistä opiskelijavalintaa, jossa haluttiin huomioida eri taustoista tulevia opiskelijoita ja mahdollistaa heille ammattikorkeakouluopinnot. Erillishakuun muodostettiin 15 aloituspaikan kiintiö korkeakoulutuksessa aliedustetuille (maahanmuuttaja- tai romanitausta) hakijoille. Syksyllä 2016 toteutettiin erillishaku sosionomi-diakoni (AMK) -koulutukseen ja keväällä 2017 jälleen sairaanhoitaja (AMK) -koulutuksen erillishaku. Erillishaussa hakeville oli mahdollista laatia erilaiset valintaperusteet kuin yleisessä haussa hakeville: ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut ammattikorkeakoululain 25 §:n mukaiset opinnot ja joka kuuluu em. aliedustettujen hakijoiden ryhmään. Lisäksi Diak noudattaa yleisiä sosiaali- ja terveystieteiden valintaperusteita.

Kaikki hakukelpoiset hakijat kutsuttiin valintakokeeseen ja opiskelijat valittiin valintakokeen perusteella. Valintakokeessa painotettiin alalle soveltuvuutta arvioimalla motivaatiota, sosiaalisia valmiuksia, oppimis- ja työkentelyvalmiuksia sekä suomen kielen taitoa. Valintakoe koostui suomen kielen ja matematiikan (terveysalan hakijat) tehtävistä ja ryhmäkeskustelusta. Kaikki hakijat osallistuivat valintakokeen kaikkiin osioihin. Suomen kielen taitotaso määritettiin valintakokeessa tehdyn aineistokokeen ja ryhmäkeskustelun perusteella. Koulutukseen valituilta vaadittiin, että

- maahanmuuttajataustaisilla hakijoilla on vähintään yleiseurooppalaisen viitekehysten taitotasoa B1 (kaikilla osa-alueilla: tekstin ymmärtäminen, puheen ymmärtäminen, puhuminen ja kirjoittaminen) vastaava kielitaito.
- romanitaustaisilla hakijoilla on riittävä kirjallinen suomen kielen taito, joka osoitetaan aineistokokeessa.

Monissa ammattikorkeakouluissa vaaditaan opiskelukielessä lähtötaso B2 (Yleisten kielitutkintojen taso 4). Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla-hankkeessa tasoksi päätettiin B1, koska hankkeessa oli mahdollista järjestää voimakastakin tukea mm. suomen kielen oppimiseen.

Maahanmuuttajataustaisten hakijoiden suomen kielen kirjallisessa testissä oli tekstin ymmärtämistä ja kirjoitustaitoa mittaavat osiot. Puheen ymmärtämistä ja puhetaitoa arvioitiin ryhmäkeskusteluissa, joissa arvioijina olivat ammattialan opettaja ja suomen kielen opettaja.

Kirjallisessa osiossa pääpaino oli suomen kielen kirjoittamisen arvioinnissa, koska jos kirjoitustaito on kovin matalalla tasolla, monimuoto-koulutuksessa alusta asti laajojen kirjallisten tehtävien suorittaminen käy mahdottomaksi. Tekstin ymmärtämisen osiota painotettiin pisteytyksessä vähemmän, koska tekstin ymmärtämiseen on opiskelijalla opiskelujen aikana mahdollista käyttää apuvälineitä ja erilaisia tekniikoita. Opiskelija pystyy kehittämään tekstin ymmärtämistaitoja myös itsenäisesti. Tekstin ymmärtämisen osio poikkesi monista kielitesteistä (esim. Yleiset kielitutkinnot) tehtävistä siinä, että luettavana olleet tekstit olivat melko pitkiä ja tehtävät sellaisia, jotka mittaavat erityisesti olennaisen löytämistä tekstimassasta. Sekä tekstin ymmärtämistä mittaavat tekstit että kirjoitustehtävien aiheet oli valittu niin, että ne eivät edellyttäneet aiempaa sosiaali- ja terveysalan tuntemusta.

Romanitaustaisten hakijoiden äidinkieli Suomessa on yleensä suomi. Heille laadittiin aineistokoe, jossa koetilanteessa annetun artikkelin pohjalta piti kirjoittaa pohtiva teksti. Tavoitteena oli selvittää hakijan kykyä ymmärtää keskeisiä asioita sen tyyppisestä tekstistä, joita opinnoissakin tulee esiin ja varmistaa, että hakijalla on riittävä kirjoitustaito.

Ryhmätilanteessa 3 hakijan ryhmä sai kirjoitettuna ohjeet, mistä aiheista ryhmän tulisi keskustella keskenään. Aiheet olivat samoja kuin Diakin valinnoissa yleensäkin, mutta ohjeistus oli selkeytetty. Ryhmätilanteessa romanitaustaisista hakijoista muodostettiin oma ryhmänsä, koska tilanne on tasavertaisempi, kun kaikki ryhmän osallistujilla suomi on joko äidinkieli tai ei-äidinkieli.

Kielitestissä ja ryhmätilanteessa tapahtuvan suullisen kielitaidon arvioinnissa ei ollut tarkoitus saada eksaktia taitotasolle sijoitettua (esim. Euroopalainen viitekehys tai Yleiset kielitutkinnot) arviota kielitaidosta. Lähtökohtana oli taata se, että opiskelija selviytyy sosiaali-, terveys- ja kirkon alan opinnoista suomen kielellä.

Kielitaidon arviointia Diakin valintakokeissa voidaan tulevan opiskelumenestyksen kannalta pitää vain suuntaa antavana, koska kielitaidon kehittymiseen vaikuttavat niin monet taidon lähtötasosta riippumattomat seikat, esim. motivaatio, opiskelijan resurssit, tukitoimet, sosiaaliset verkostot jne. Erillishaussa valittujen opiskelijoiden lähtökohta oli kuitenkin se, että suomen kielen taitoa kehitetään koko koulutuksen ajan, erityisesti Opin portailla -hankkeen toiminta-aikana syksyllä 2016 ja vuonna 2017. Tämä on välttämätöntä senkin vuoksi, että erityisesti terveysalalla suomen kielen taitotasoon on kiinnitetty paljon huomiota viime aikoina. Tällä hetkellä sairaanhoitajilta vaaditaan Yleisten kielitutkintojen taitotasoa 3 (B1), mutta sitä ei pidetä riittävänä. Korkeakoulutetut terveydenhuollon ammattihenkilöt tarvitsevat työssään vähintään eurooppalaisen viitekehysten B2 / Yleisten kielitutkintojen 4 -tasoista kielitaitoa. (Kielitaidon ja EU/ETA-maiden ulkopuolella hankitun osaamisen täydentäminen terveysalalla -työryhmä 2014, 36.)

Lopuksi

Tämän julkaisun kirjoitushetkellä (lokakuuku 2017) Oulun toimipisteessä opiskelee 28 erillishaun kautta tullutta opiskelijaa. Tätä kirjoitettaessa valmistaudumme syksyn opiskelijavalintoihin ristiriitaisissa tunnelmissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi elokuussa linjauksen opiskelijavalintojen kehittämistä. Tässä linjauksessa mm. todistusarvosanoihin perustuvaa opiskelijavalintaa lisätään. Samanaikaisesti Diak on mukana valtakunnallisessa Sairaanhoitajakoulutuksen uuden valintakoemenetelmän kehittäminen -hankkeessa (SUVAKE), jossa kokeillaan kokonaan sähköistä valintakoetta.

Kun sähköistä valintakoetta kehitetään, on vaarana, ettei erilaisia opiskelijoita pystytä riittävästi huomioimaan aikarajoitteisissa, aineistoon perustuvissa valintakokeissa. Voi olla, että valintakoekäytäntöjen kehittämisen iso haaste on edelleen se, miten hyvin heterogeenisestä hakijajoukosta saadaan seulottua sosiaali- ja terveysalalle ne työntekijät, jotka haluavat ja jaksavat tehdä työtään suurella sydämellä. Tällä hetkellä sähköinen esivalinta painottaa akateemisia opiskelutaitoja. Jos hakijan äidinkieli on muu kuin

suomi, on artikkeleiden lukeminen ja aikarajoitteisiin monivalintatehtäviin vastaaminen melkoinen haaste.

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanke päättyy vuoden 2017 lopussa, mutta Opin portailla Satakunnassa (2016–2019) jatkaa erillishakua ja koulutuspolkujen sujuvoittamista omalla alueellaan. Vaikka Oulun opiskelijoiden opintojen polku on vasta alussa, ilo opiskelupaikasta ja onnistumisesta on ollut palkitsevaa. Yhteistä matkaamme on vielä jäljellä, mutta olemme jo voineet jakaa kokemuksiamme valintakokeen kehittämisestä Porin toimipisteen kanssa ja siltä osin yhteinen työmme jatkuu. Lopullinen tulos muuttuneesta valintakoeikäytännöstä nähdään siinä vaiheessa, kun ensimmäiset opiskelijat valmistuvat ja siirtyvät työelämään. Varmaa on, että tämä kehittämisprosessi on opettanut ja muuttanut meitä, oppimisyhteisöämme, opiskelijoiden harjoitteluyhteisöjä ja antanut eri taustoista tulleille opiskelijoille mahdollisuuden oman unelman toteutumiseen.

LÄHTEET

- Alisaari, J. (2015). Kysymyksiä kielitaidon arvioinnista. Teoksessa R. Metsänen, P. Pynnönen & K. Kähkönen (toim.) *Esteettä eteenpäin – maahanmuuttajien osaamisen arviointi haku- ja valintatilanteessa* (s. 37 – 42). (HAMKin e-julkaisuja 2/2015, HAMK AOKKn julkaisuja 1/2015). Saatavilla URN:ISBN:978-951-784-719-3
- Arvonen A., Katva L. & Nurminen A. (2010). *Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen*. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Hakala P., Heusala M. & Nieminen E. (2015). Maahanmuuttajataustaisten hakijoiden valintojen käytännöt ja haasteet. Teoksessa R. Metsänen, P. Pynnönen & K. Kähkönen (toim.) *Esteettä eteenpäin – maahanmuuttajien osaamisen arviointi haku- ja valintatilanteessa* (s. 87 – 95). (HAMKin e-julkaisuja 2/2015, HAMK AOKKn julkaisuja 1/2015). Saatavilla URN:ISBN:978-951-784-719-3
- Kielitaidon ja EU/ETA-maiden ulkopuolella hankitun osaamisen täydentäminen terveysalalla -työryhmä (2014). *Kielitaidon määrittäminen sekä kielitaidon ja EU/ETA-alueen ulkopuolella hankitun koulutuksen täydentäminen terveysalalla*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:5.
- Komppa, J., Jäppinen, T., Herva M. & Hämäläinen, T. (2014). *Korkeakoulutuksen ammatilliset suomi toisena kielenä viittekehyyket*. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja, Aatos-artikkelit 16. http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/AATOS/PDF/METROPOLIA_AATOS_16.pdf
- Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla hanke (2015–2017). Sujuvampia koulutuspolkua maahanmuuttajille ja romaneille. 2015–2017. <http://www.diak.fi/tyoelama/hankkeet/Opin%20portailla/Sivut/default.aspx>
- Pusa, M.-L. (2015). Maahanmuuttajien osaaminen käyttöön – tunnistamisen lähtökoh-
tia ja hyviä käytäntöjä. Teoksessa R. Metsänen, P. Pynnönen & K. Kähkönen (toim.) *Esteettä eteenpäin – maahanmuuttajien osaamisen arviointi haku- ja valintatilanteessa* (s. 23– 29). (HAMKin e-julkaisuja 2/2015, HAMK AOKKn julkaisuja 1/2015). Saatavilla URN:ISBN:978-951-784-719-3
- Räty, K. (2016). *Erityinen tuki elinikäisen oppimisen mahdollistajana ammatillisessa aikuis-
koulutuksessa*. Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteellinen tiedekunta, opettajankoulu-
tuslaitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1962-9>.
- Talman, K. (2014). *Hoitotyön koulutuksen opiskelijavalinnat. Seurantatutkimus kahden va-
lintakoemenetelmän yhteydestä opiskelijoiden osaamiseen ja opiskelumotivaatioon*. Annales
Universitatis Turkuensis C383. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5731-6>
- Vuoti, M. (2016). Sairaanhoidajan tutkinnon pätevytymiskoulutus ja työelämäyhteis-
työ. Teoksessa J. Helminen(toim.). *Työelämälähtöistä ammattikorkeakoulupedago-
giikkaa rakentamassa* (s. 87 – 105). (Diak työelämä 3). Saatavilla [http://urn.fi/URN:
ISBN:978-952-493-263-9](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-263-9)
- Ylönen, M. & Puupponen, H. (2009). *Esteetön opiskelijavalinta: suositus ja opas*. Saatavilla
<http://www.esok.fi/esok-hanke/suosituksset/esteeton-opiskejavalinta-opas>

*Maija-Liisa Blomster, Marjaana Karhia, Raisa Lantto
& Pirkko Natri*

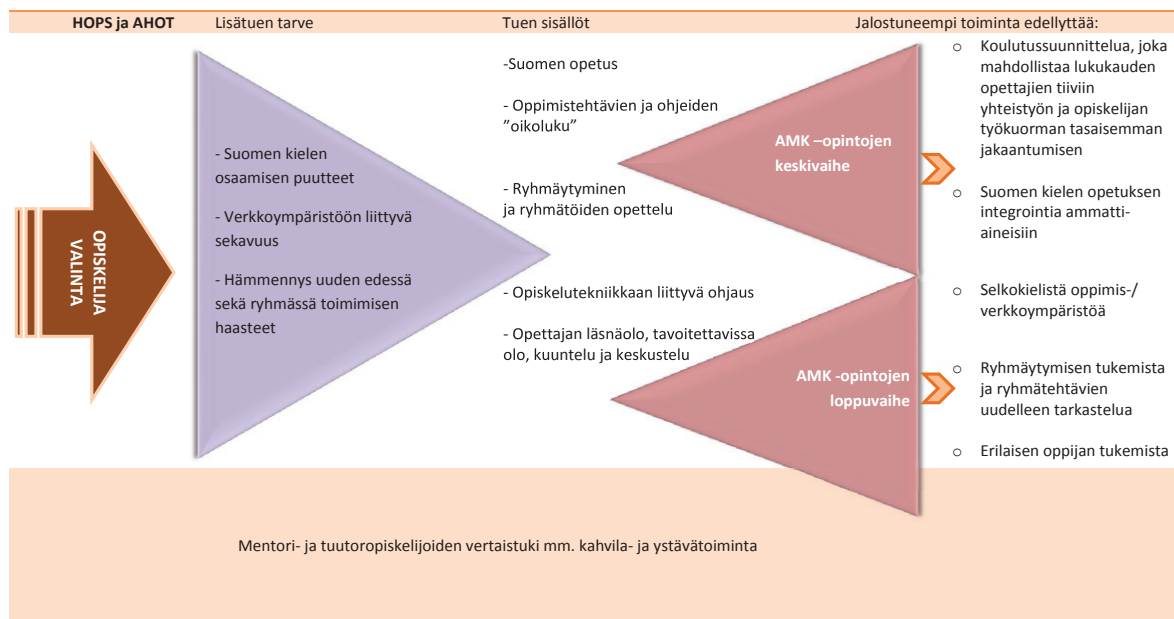
OPINTOJEN ALKUVAIHEEN TUKIRAKENTEEN MALLINTAMINEN

Johdanto

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa vuosina 2015–2017 oli tavoitteena mm. kehittää valintakoeikäytäntöjä ja opiskelijoiden erityistä tukea opintojen alkuvaiheessa niin, että maahanmuuttaja- ja romanitautaisilla opiskelijoillakin olisi mahdollisuus päästä opiskelemaan ja menestyä opinnoissaan (<http://www.diak.fi/tyoelama/hankkeet/Opin%20portailla/Sivut/default.aspx>). Em. tavoitteisiin liittyen Diakonia-ammattikorkeakoulussa toteutettiin erillishaku ensin keväällä ja syksyllä 2016 ja sen jälkeen vielä keväällä 2017 (Ks. Blomster & Karhia tässä julkaisussa). Tämä mahdollisti korkeakoulussa aliedustettujen hakijaryhmien (maahanmuuttaja- tai romanitautista) opiskelijavalinnan.

Elokuussa 2016 Diakin Oulun toimipisteessä aloittivat ensimmäiset maahanmuuttajataustaiset opiskelijat sairaanhoitajan tutkintoon johtavan koulutuksen. Tammikuussa 2017 koulutuksen aloittivat sosionomi-diakonipöiskelijat ja elokuussa taas sairaanhoitajatutkinnon opiskelijat. Oulun toimipisteessä kaikki koulutukset ovat monimuotokoulutuksia eli lähiope- tusviikot, etäjaksot ja harjoittelut rytmittävät lukukauden opintoja. Monimuoto-opinnoissa oppimisprosesseja rakennetaan ja tuetaan monin eri tavoin lomittamalla verkossa tapahtuvaa ja lähityöskentelyä. Terveysalan koulutuksissa jo ensimmäisellä lukukaudella on ohjattua harjoittelua, sosionomi-diakonikoulutuksessa harjoittelua on vasta kolmannella lukukau- della.

Tässä artikkelissa kuvataan ja mallinnetaan näiden opiskelijaryhmien opintojen alkuvaiheen (1. - 3. lukukautta) erityisen tuen tarpeen tunnistamista ja tukirakennetta (kuva 2).

KUVA 2. Opin portaila -hankkeen kiilamainen tukirakenne.

Lähtötilanteen kuvaus

Opiskelijoiden tukitoimien järjestämiseen vaikuttaa merkittävästi se, miten opiskelijoiden erilaiset tarpeet tunnistetaan ja miten tehokkaasti niihin reagoidaan varsinkin opintojen alkuvaiheessa. Opiskelijaryhmä on aina hyvin heterogeeninen joukko ja kun kyseessä on maahanmuuttajataustainen opiskelija, on tavallistakin vaikeampaa tunnistaa toisaalta opiskelijan vahvuudet ja toisaalta haasteet (esim. onko kyseessä vaillinainen kielitaito vai mahdollisesti oppimisvaikeus). (Sarlin 2009, 22–25.) Myös kielitaidon osa-alueiden eriaikainen kehittyminen voi olla hämäävää. Kuitenkin toisen kielen oppimiseen kuuluu se, etteivät kielen eri osa-alueet aina kehity yhtä vahvoina, esim. arkikieli opitaan usein nopeasti, puhumisen ja ymmärtämisen taito on usein kehittyneempi kuin kirjallinen kielitaito (Arvonen, Katva & Nurminen 2010, 59).

Ensimmäistä lukukauden pedagogista suunnittelua lähdettiin rakentamaan opetussuunnitelmasta eli lukukauden opintojaksojen ydinsisällöistä lähtien. Lähtökohtana oli, että erillishaun kautta opiskelijaksi tullut ryhmä

opiskelee kaikki opinnot yhdessä muiden koulutuksessa aloittavien opiskelijoiden kanssa. Erillistä lähiopetusta näille ryhmille oli yksi lähiopetuspäivä opintojen alussa, jossa tutustuttiin opetussuunnitelmaan ja keskusteltiin siitä, mitä monimuoto-opiskelu on ja miten ensimmäisellä lukukaudella opiskellaan. Lukukaudesta ja opintojaksoista muodostettiin suunnittelun avuksi taulukko, joka eteni viikko viikolta ja johon koottiin opiskelijoiden opintojaksojen eteneminen, tenttipäivät ja tehtävien palautukset, harjoittelujen ajankohdat jne. Tämän jälkeen taulukkoon sijoitettiin erillishaun kautta tulleelle opiskelijaryhmälle tukipajat (2–6 h/pv), jotka aikataulutettiin niin, että niitä oli sekä lähijaksojen aikana että myös opiskelijaryhmän etäviikoilla. Selkivuoren (2015,103) tutkimuksen mukaankin opiskeltavien asioiden ja tehtävien pilkkominen osiin, aikataulun ja etenemissuunnitelman tekeminen ja noudattaminen sekä materiaaleihin tutustuminen ennakolta olivat sellaisia pedagogisia ratkaisuja, joita haastatellut opiskelijat mainitsivat opiskelua tukevinä seikkoina.

Lisätuen tarve

Kun syksyllä 2016 aloittaneet opiskelijat olivat opiskelleet noin kuukauden, heitä pyydettiin kuvaamaan alkutunnelmiaan. Palaute kerättiin niin, että ensimmäinen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan liittyvä keskustelu toteutettiin pareittain (syyskuu 2016) ja pienryhmässä (helmikuu 2017). Lisäksi hankkeessa toimivat lehtorit keräsivät palautetta opiskelijoilta tapaamisten yhteydessä sekä ryhmänä että yksilöllisesti. Keskusteleminen oppimista vaikeuttavista asioista opiskeluryhmässä ja vapaa-ajalla sekä riittävä ajankäyttö ovat oppimista tukevia strategioita (Selkivuori 2015,103). Keväällä 2017 aloittaneet opiskelijat kokoontuivat kevään arviointiin ja tulevan lukukauden suunnitteluun, ja tässä yhteydessä kerättiin heidän palautteensa.

Lisätuki toteutettiin pienryhmä- ja yksilöohjauksessa ns. tukipajoissa, jotka käynnistettiin heti opintojen alussa. Tukipajoja järjestettiin sekä itsenäisen työn jaksojen että lähijaksojen aikana. Osa tukipajoista toteutui lähiopetuksen tavoin luokassa pienryhmässä, osa etäyhteyksin. Tukipajoissa ohjaajina toimivat lehtorit, ATK-tukihenkilö ja tutor-opiskelijat.

Opiskelijat kuvasivat tunnelmiaan toisilleen ja ehdottivat keinoja selviytyä alun kaaoksesta. Pari- tai ryhmäkeskustelu oli toimiva malli, koska näin opiskelijat saattoivat jatkaa keskustelua aiheesta ja saivat myös vertaistukea. Opiskelijaparit tulivat jatkossakin pareittain tai pienryhmässä kysymään epäselviä asioita ja tarkentamaan, olivatko he ymmärtäneet tai tehneet asioita oikein. Opiskelijat kertoivat myös tekevänsä tehtäviä opiskelukaverin kanssa esimerkiksi kirjastossa.

Opiskelijat kuvasivat alkutunnelmia näin:

Hyvin on lähtenyt. On ollut mukavaa, kaikki ovat mukavia ja niin mielenkiintoisia aineita. Olen saanut uusia ystäviä ja kaikki ovat auttaneet. Fronter-huonekin on jo melko tuttu, ei vielä helppo, mutta ei enää paniikkia. Nyt olen jo helpottunut, olen selvinnyt, vaikka paljon vielä jännittää kaikki, ihmiset, tilanteet...

Myös tutor-opiskelijoiden järjestämä kahvilatoiminta sekä opiskelijajäsentävä-toiminta tukivat opiskelijoiden ryhmäytymistä ja vertaistuen löytymistä. Tutor-opiskelijat (ja heidän mentorinsa) ottivat uudet opiskelijat vastaan ja olivat tukemassa alkuvaiheen opinnoissa opiskeluun liittyvissä käytännön asioissa. Koska maahanmuuttajataustaiset sairaanhoidon opiskelijat ovat integroituneet yli 60 henkilön opiskelijaryhmään, on opiskelun alkuvaiheesta lähtien mietitty vertaistuen ja kulttuurien välisen oppimisen merkitystä ja muodostettu eri kulttuureita edustavista opiskelijoista pieniä ryhmiä toinen toistaan tukemaan opiskelun alkuvaiheen aikana. (Vilminko 2016, 33.)

Kysyimme opiskelijoilta myös, mikä tuntuu nyt vaikealta asialta. Opiskelijoiden vastauksissa nousi esille kolme vaikeaa asiaa: suomen kielen osaamiseen liittyvät puutteet, verkkoympäristöön liittyvä sekavuus, sekä ryhmässä toimimiseen liittyvät haasteet, jotka liittyvät sekä koko opiskelijaryhmän toimintaan että koulutus suunnitteluun.

Opiskelijat kokivat, etteivät he ymmärtäneet suomeksi annettuja ohjeita, tehtäviä eivätkä he tiesivät, mitä heiltä odotettiin:

En aina ymmärrä tehtäviä, opettajat puhuvat nopeasti ja toiselle puolelle luokkaa. Joku opiskelija kysyy jotain (ei muut kuule) vastataan hänelle. ei tiedä mistä nyt puhutaan.

Se, että joudun kirjoittamaan näin paljon jo alussa on shokki! Tarvitsen siinä tosi paljon apua.

Niin paljon luettavaa ja minä olen vielä hidas lukija, mistä tiedän luenko oikeaa lähdeettä (tässä viittaus opetussuunnitelman / toteutus suunnitelman lähdeluetteloon).

Fronter-huoneen (verkko-oppimisalusta) sisällä paljon vaikeaa tekstiä; jokaisen opintojakson sisällä erilainen rakenne esim. mitä tarkoittaa materiaali, luentomateriaali, materiaalikansiot jne...

Opiskelijat kokivat, etteivät he löytäneet verkkoympäristöstä selkeitä opimistehtäviä, materiaaleja ja sitä, mitä heidän pitää tehdä, jotta he läpäisevät opintojakson ja saavuttavat vaadittavan osaamisen. Opiskelijat raportoivat myös, etteivät he saaneet riittävästi ohjeistusta siihen, mikä jossakin laajassa lähdemateriaalissa on ydinosaan vaadittavaa tietoa ja mikä vähemmän tärkeää.

Nyt on monta tehtävää yhtä aikaa työstettävänä. Olen neljässä eri ryhmässä, en enää ole varma, teenkö oikeaa tehtävää oikean ryhmän kanssa. Milloin kokoontumme mitään tehtävää tekemään? Kukaan ei tiedä. Työstämme niitä One drivessa?

Myös muiden opiskelijoiden viestintä ja käyttäytyminen ahdistivat opiskelijoita. He eivät tieneet, mitä heiltä odotettiin ja millaiseen opiskelukulttuuriin he olivat tulleet:

Suomalaiset käyvät keskustelua Facebookissa, en ymmärrä, koska kieli on murretta, eikä sitä löydy sanakirjasta?

Itsenäisen työskentelyn aloittaminen on vaikeaa.

Nyt pelottaa, että selviänköhän minä?

Lisätuen sisällöt

Jo opiskelujen alkuvaiheessa opiskelijat pohtivat ja hakivat keinoja selviytyä alkuvaiheesta. Heitä lohdutti myös se, että myös jotkut äidinkielenään suomea puhuvat opiskelijat olivat ”tietämättömiä opiskelutehtävistä”. Opiskelijat osasivat myös itse määritellä ne asiat, jotka opintojen alkuvaiheessa auttaisivat heitä eteenpäin. Kysymykseen: ”Mikä auttaa/auttaisi minua”, he vastasivat konkreettisin ehdotuksin ja esittivät hyviä, pysähdyttäviä kysymyksiä.

Opiskelijat kokivat tarvitsevansa lisätukea suomen opiskeluun. Opiskelijoiden käsityksen mukaan kielen kehittyminen voisi tapahtua koko opiskeluajan kuluessa ja vastaavasti kielen tuen kuuluisi ulottua koko opintojen ajalle. Opiskelijat kokivat puutteena sen, ettei missään voi erikseen opiskella suomen kieltä esimerkiksi C-tasolle asti.

Opiskelijat tarvitsevat lisätukea siihen, että he osaisivat pitkästä kirjallista tehtävästä erottaa konkreettisen ohjeen. He toivoivat lisätukea myös olennaisen eli ydinsisällön löytämiseen laajasta lähdemateriaalista. Opiske-

lijat kaipasivat mahdollisuuksia tavata opettajia/ ohjaajia ja tilaisuuksia kysyä tarkentavia asioita sekä vaikeiden mm. tenttikirjoista löytyvien oman alan sanojen selityksiä. He tunnistivat omassa kielitaidossaan vahvuuksia ja niitä asioita, joihin he erityisesti keskittyivät. Näitä olivat tekstin ymmärtäminen, puheen ymmärtäminen, puhuminen ja kirjoittaminen. Monet heistä halusivat saada erityisesti keskustelun harjoittelua, koska heidän kontaktinsa suomea äidinkielenään puhuviin ovat vähäiset. Kaiken kaikkiaan toivottiin kasvokkain tapahtuvaa opetusta ja ohjausta enemmän sekä kiinteäksi määriteltyä ajankohtaa niille opiskelijoiden ja opettajien työjärjestyksiin.

tehtävät etukäteen paperilla, on helpompi lukea ja kuunnella, pelkkä kuuleminen ei mene perille

saan apua toisilta opiskelijoilta

suomen opettajan luo henk.koht oppiin

enemmän teoriaa ja runkoa tehtäville, annetaan luuranko, johon me rakennamme tehtävän, näin pääsisimme tehtävässä alkuun. Tehtävän voisi antaa ja kuvata sisältöä ”ihmisten kielellä”

Tukipajojen sisällöt rakentuivat opintojaksojen mukaisesti. Niissä käsiteltiin tietoteknologiaan liittyviä asioita esim. oppimisympäristön käyttöä ja kirjallisiin töihin liittyviä asioita mm. tekstinkäsittelyä. Opiskelijoille annettiin heti lukukauden alussa vihot, joihin he voisivat tuntien aikana kirjoittaa ylös vieraita sanoja, käsitteitä ja opetuksessa esiin nousseita kysymyksiä. Tukipajoissa harjoiteltiin hoitosuunnitelmien tekoa, lääkelaskuja, suomenkielisiä hoitotyöhön liittyviä käsitteitä, sanoja, tehtiin anatomian ja fysiologian tehtäviä sekä ammatillisuuteen ja etiikkaan liittyviä kirjallisia töitä.

Opiskelijat olivat hämmentyneitä ja ahdistuneita tehtävien kirjallisista ohjeista ja siitä, että oppimistehtävään liittyvä kirjallisuusluettelo oli pitkä, eikä pakollista kirjallisuutta ole selkeästi määritelty kuin muutamissa opintojaksoissa. Myös kokonaisen kirjan lukeminen koettiin mahdottomaksi tehtäväksi. Niinpä tukipajassa opeteltiin erilaisten kirjojen, julkaisujen tunnistamista ja lukutekniikkaa esim. silmäilevää lukemista, yhteistoiminnallisen opiskelun hyödyntämistä kirjan lukemisessa. Lähiopetuksessa käytetyt luentodiat ”diamaraton” aiheuttivat hämmennystä, opiskelijat eivät ymmärtäneet niiden sisältöjä ja merkityksiä esim. ryhmätöissä. Tukipajassa

opeteltiin tulostamaan dioista tiivistelmät jo ennen tunteja, jolloin muistiinpanojen tekeminen ja asian ymmärtäminen tunnilla helpottui.

Terveysalan opiskelijoiden tukipajoissa harjoiteltiin myös potilasohjaukseen liittyviä asioita case-menetelmällä. Suomen kielen oppiminen liitettiin tähän siten, että opettajat antoivat välitöntä palautetta myös suomen kielen osuudesta. Opiskelijat tarvitsivat myös opastusta lähdeviitteiden merkitsemiseen. Tässä hankkeen lehtorit toimivat myös koordinoijina muiden lehtoreiden ja opiskelijoiden välissä mm. tehtävien teon ohjeistuksien selkiyttäjinä ja tehtävänantojen palautuspäivistä neuvottelijoina. Opiskelijat tarvitsivat lisäaikaa tehtävien tekemiseen. He saivat yksilöohjausta tehtävien teossa mm. siten, että tehtäviin rakennettiin yhdessä sisällysluettelo. Näin opiskelijat pääsivät alkuun. Yksilöohjauksessa harjoiteltiin myös suomen kielen kirjoittamista ja lausumista. Opiskelijoita rohkaistiin koko ajan selviytymisessä.

Opiskelijoita yllätti myös alkuvaiheen opintojen runsaat ryhmätyöt, joiden käynnistymiseen, toisiin opiskelijoihin tutustumiseen meni paljon aikaa ja energiaa. Ryhmissä aiheutti hämmennystä myös se, että ryhmän jäsenten tavoitetaso kirjallisen tehtävän arvosanan suhteen oli kovin erilainen. Myös sosiaalisen median käyttö ryhmätöiden edetessä oli aiheuttanut osalle opiskelijoista ongelmia; he kokivat parempana kasvokkain työskentelyn.

vaikeaa olla aina se aktiivinen osapuoli, odottaako suomalainen opiskelija aina, että me teemme aloitteen?

ryhmässä työskentely on vaikeaa, suomalaiset puhuvat keskenään, kirjoittavat nopeasti jotain, eivät puhu meille

yhdellä lukukaudella yksi ryhmä, joka tekis koko ajan tehtäviä, jos joku jää pois kaksi ryhmää yhteen!

miksi tehtävät eivät voi olla peräkkäin? vks tehtävä 1 viikkoy tehtävä 2 jne.

Ryhmässä ilmeneviä haasteita myös ratkottiin ja ongelmia selviteltiin. Opiskelijat kävivät myös kertomassa omassa elämässä ilmenevistä haasteista. Näissäkin tilanteissa tuettiin kuuntelemalla ja asiantuntija-apua järjestämällä mm. terveydenhoitajan ja psykologin apua.

Opiskelijoiden toiveista kerrottiin sähköpostitse niille lehtoreille, jotka eivät olleet hanketyössä mukana. Opiskelijat toivoivat, että tunneilla opet-

taja puhuisi hitaammin ja selkeämmin. He toivoivat, että he saisivat kysyä enemmän opetuksen aikana epäselviksi jääneistä asioista. Heitä rohkaistiin kysymään, mutta heille tuotiin esille myös muun ryhmän toiveet opetuksen tehokkaasta etenemisestä.

Opiskelijat kuvasivat tunnetilaa, jossa he kokivat epävarmuutta, hämmennystä ja arkuutta uusien asioiden edessä. Heillä ei alkuvaiheen opinnoissa ollut riittävästi rohkeutta, tilaisuutta kysyä ja tarkistaa asioita. Myös lukeminen, tietokoneen ja verkkoympäristön käyttö oli yllättävän vaikeaa:

olisi hyvä jos voisin käydä siltä opettajalta kysymässä asiaa

monessa on nyt ollut kaksi opettajaa, keneltä me kysymme? (tullut risti-riitaista viestiä)

kun opeteltiin, miten voin tulostaa ne diat etukäteen, pysyin paremmin tunneilla kärryillä

Opiskelijat toivoivat, että opetettavat asiat tulee jäsenellä selkeiksi kokonaisuuksiksi. Opettajan tulee puhua hitaasti ja selkeästi. Asioita tulee kerrata ja kysymyksille tulee olla aikaa. Oppitunneilla käytäviä keskusteluja tulee avata ymmärrettäväksi ja kysymyksille tulee antaa aikaa. Opetusdioiden tulee olla yksinkertaisia ja niiden lisäksi olisi hyvä tehdä valmiita luentomateriaaleja, joissa opetettavaa sisältöä avataan tarkemmin. Opetuksessa olisi hyvä käyttää käsitekarttoja ja taulukoiteja.

Opiskelijälähtöisen pedagogiikan kehittäminen

Koulutussuunnittelu on pedagogisen suunnitteluprosessin lähtökohta ja edellytys opiskelijälähtöiselle toiminnalle. Kukaan ei luo lukukauden /lukuvuoden/koulutuksen ajan suunnittelua yksin, vaan se tehdään ryhmässä yhteistyössä lehtoreiden ja erilaisten tukipalveluiden toimijoiden kanssa. Jotta toiminta kehittyä, lehtoreiden tulee suunnitella opiskelijoiden oppimistehtävät ja niiden ajoitukset tiiviissä yhteistyössä. Vain tämä mahdollistaa myös sen, että lehtorit hahmottavat opiskelijan lukukauden työmäärän ja voivat estää ”mahdottomat” ruuhkahuiput. Erityisen tärkeä on ensimmäinen lukukausi. Sitoutuminen opiskeluyhteisöön ja tutkinnon suorittamiseen alkaa silloin.

Suomen kielen intensiivinen opiskelu ja opetuksen nivominen kiinteästi ammattiaineisiin on tärkeää opintojen etenemisessä, varsinkin, jos valintakoeoprosessin kielitaitovaatimus on B1-tasoa. Suomen kielen opetus

ei kuitenkaan riitä, vaan selkokielinen opiskelumateriaali ja verkkoympäristö ovat avaimia onnistuneisiin oppimiskokemuksiin. Kun tehtäviä on selkokielistetty ja avattu tukipajoissa, myös äidinkieleltään suomenkieliset opiskelijat hyötyvät materiaalista. Tukipajatoiminnoissa on ollut mukana myös “perusopiskelijoita” esim. lukutekniikan ja tietotekniikan opiskelussa. Kaikki opiskelijat ovat hyötäneet toisten opiskelijoiden kysymyksistä ja siitä, että yhdessä keskustellaan asioista. Näin on syntynyt luonnollisia verstausten mahdollisuuksia ja ystävyyssuhteita.

On ihanteellista, jos oppitunneilla, varsinkin opintojen alkuvaiheessa, voi olla mukana toinen opettaja, joka tukee erilaisia opiskelijoita. Harvoin tämä on mahdollista, mutta tiimiopettajuus tuo tähän uusia ulottuvuuksia. Varsinkin opintojen alussa opetussuunnitelman kieli on hyvin vaikeaa ja opettajan kielitietoisuuden herääminen on askel selkokieliseen opetukseen. Ryhmätehtävät opiskelun muotona ovat hyviä ja arvokkaita, koska niihin liittyy myös ryhmän keskustelut ja pohdinnat, jolloin myös suomen kielen oppiminen mahdollistuu. Nämä tilanteet ovat erityisen arvokkaita opiskelijalle, jonka sosiaaliset suhteet hoidetaan pääasiassa muulla kun suomen kiellä.

Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksia arvioitaessa on huomioitava opiskelijan erilaiset lähtökohdat mm. elämän ja oppimisen historia, ympäristön vaikutus sekä opiskelijan senhetkinen elämäntilanne. Oppimisvaikeuksien arvioiminen on usean eri ammattilaisen yhteistyön tulos. Oppimisvaikeuksien arvioinnin perusvälineet (mm. lukitestausta) eivät sovellu, mutta erilaisten opiskelijan tekemien tehtävien arviointi antaa kuvailevaa tietoa opiskelijan taidoista, jotta voidaan suunnata lisätukea ja räätälöidä henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Tämä mahdollistaa myös taitojen kehittymisen pitkäaikaisen seurannan, sekä sen, että taitoja voidaan arvioida erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa, teoriaopinnoissa ja harjoittelussa. (Arvonen ym. 2010, 79–80.)

Koska opinnoissa ja tulevassa työssä toimitaan paljon ryhmissä, on ryhmätyötaitojen ja ryhmäprosessien ymmärtäminen erityisen tärkeää. Jokainen opiskelija tulee opiskeluyhteisöön omasta kulttuuristaustasta ja aikaisemmat opiskelukokemukset mukanaan. Jokaisella opiskelijalla on repussa siihenastisen elämän opiskelu- ja yhteistyötaitot, arvot ja asenteet. Kun erilaiset oppijat alkavat tehdä ensimmäistä ryhmätehtävää, kaikki nämä sekoittuvat ja vaativat aikaa, tutustumista ja keskustelua. Tästä prosessista myös opettajien on hyvä olla tietoinen, jotta ryhmää voidaan tukea. Jokaisessa opiskelija ryhmässä on nyt ja tulee jatkossakin olemaan hyvin erilaisia oppijoita, joiden opintojen etenemistä voidaan tukea monenlaisin keinoin.

Pohdinta

Kuvasimme korkeakoulussa aliedustetun opiskelijaryhmän alkuvaiheen opintoja ja käytännön toimia oppimisen ja osaamisen saavuttamiseksi (kuva 2). Jokainen opiskelijaryhmä on erilainen. Olipa opiskelijan tausta mikä hyvänsä, yksilölliset erot, kokemukset, elämän- ja opiskeluhistoria sekä se, miten hän ryhmytyy opiskeluyhteisöön, vaikuttavat opiskeluihin sitoutumiseen ja tutkinnon suorittamiseen. Tutkinnon suorittaminen on kuitenkin pidempi prosessi, opiskelijalle 3,5 vuotta. Jokainen opiskelija on yksilö, jonka tuen tarpeeseen tukirakenteen pitää pystyä vastaamaan. Aika näyttää miten olemme tässä onnistuneet. Opiskelijat ovat olleet kiitollisia saamastaan tuesta.

Kiitos, kun olet kiltti ja huolehdit. Tuntuu, etten ole yksin ja siksi jaksan.

Olet omalla esimerkilläsi opettanut minua. Tarkoitan sitä, miten kohtelet meitä. Muistan sen loppuelämäni.

Palaute ei kuitenkaan kerro jokaisen opiskelijan todellisuudesta. Epäilemättä meillä ei ole ollut kykyä, mahdollisuutta, osaamista vastata kaikkiin opiskelijoiden tarpeisiin. Työ tällä saralla jatkuu. Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmä ja taloudellinen niukkuus ei paljoa mahdollista erilaisten oppijoiden tukemista. Ehkä kyse on myös asenteesta: on herättävä siihen, että ammattikorkeakouluun tulee opiskelijoita hyvin erilaisista taustoista ja jokainen opiskelijaryhmä koostuu erilaisista opiskelijoista. Erilaisuus tuo ryhmään paitsi haasteita myös rikkautta, erilaista osaamista, pysäyttäviä kysymyksiä, keskusteluja — ryhmästä löytyy siis myös voimavaroja. Kun kuuntelemme avoimin mielin opiskelijoiden palautetta, kehittäminen konkretisoituu helposti teoiksi.

Opin Portailla hanke on antanut meille mahdollisuuden kehittää ja kehittyä. Olemme opiskelleet, oppineet, kokeilleet ja pohtineet oppimisen, opiskelun ja ohjauksen haasteita. Tietoisuus erilaisista kulttuureista, kulttuurisensitiivisyys, on ollut ja on elämän mittainen projekti. Yhteinen huolestamme on, miten jatkamme tästä hankkeen loputtua? Löytyykö erilaisen opiskelijan tukemiseen resursseja?

LÄHTEET

- Arvonen A., Katva L. & Nurminen A. (2010). *Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen*. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Sarlin, H.-M., (2009). Opiskelussa esiintyvät tuen tarpeet ja niihin vastaaminen eri koulutusasteilla. Teoksessa Leena Nissilä & Hanna-Mari Sarlin (toim).2009. *Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Selkivuori, L. (2015). ”EI NÄIHIN VAIKEUKSIIN TYÖELÄMÄSSÄ TÖRMÄÄ. ” *Oppimisen tuki ja erityiselle tuelle annetut merkitykset ammatillisessa aikuiskoulutuksessa opiskelijan näkökulmasta*. Studies in Education, Psychology and Social Research 522. Jyväskylä,
- Vilminko, S., (2016). Maahanmuuttajat ja romanit koulutuspoluille – sujuvampien koulutuspolkujen ja osaamisen kehittämisen muotoilua. Teoksessa R. Gothóni & Anna-Liisa Karjalainen & Paula Koistinen ja Marjo Kolkka (toim.). *Osallistavaa oppimista ja kehittämistä*. Diak Opetus 3. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Mentoritoiminta

Katja Nuottila

MENTOROINTI – KANNUSTAVAA RINNALLA KULKEMISTA

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa tuettiin maahanmuuttaja- ja romanitaustaisten opiskelijoiden opinpolulla etenemistä muiden tukitoimien lisäksi myös vapaaehtoisuuteen perustuvan mentoroiminnan avulla.

Opiskelijamentorikoordinaattorin toimenkuva

Opiskelijamentorikoordinaattori esitteli Opín portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanketta ja siihen liittyvää mentoroimintaa syksyn 2015 - syksyn 2017 välisenä aikana Diakonia-ammattikorkeakoulun, Suomen Diakoniaopiston ja Oulun seudun ammattiopiston opiskelijoille ja opettajille. Esitelytilaisuudet järjestettiin joko luokkatiloissa opiskelijaryhmille tai koulujen aulatilaisissa. Esitelytilaisuuksien avulla koko mentoroiminta saatiin käyntiin, kun niissä on myös samalla kartoitettu opiskelijoiden kiinnostusta mentorointia kohtaan ja tarvetta mentoroinnille. Mentoritoiminnasta kiinnostuneet ilmoittautuivat opiskelijamentorikoordinaattorille.

Mentorit olivat sekä Diakin sosionomi- ja sairaanhoitajaopiskelijoita että Suomen Diakoniaopiston lähihoitajaopiskelijoita. Mentorin tehtävänä oli maahanmuuttaja- ja romanitaustaisten opiskelijan eli mentoroitavan opiskelussa kannustaminen, tukeminen ja ohjaus. Mentoroitavat olivat Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun toimipaikan sairaanhoitaja- tai sosionomidiakoniopiskelijoita, Suomen Diakoniaopiston ja Oulun seudun ammattiopiston lähihoitajaopiskelijoita, jotka kokivat tarvitsevansa tukea opintoihin.

Mentori ja mentoroitava muodostivat keskenään mentoriparin ja parin valinta tapahtui haastattelujen perusteella, ottaen huomioon henkilöiden elämäntilanteen, työ- ja koulutushistorian sekä mahdolliset harrastukset. Ennen mentoroiminnan aloittamista mentorikoordinaattori keskuste-

li mentoritoiminnasta mentoriparin kanssa. Mentoripari sopii tapaamiset keskenään ja niiden ei tarvitse olla säännöllisiä. Tapaamisissa mentori opasti mentoroitavaa opiskeluihin liittyvissä asioissa. Mentoroitavan suomen kielen kehittyminen, sekä puhuminen että kirjoittaminen, oli mentoritoiminnan tärkeimpiä tavoitteita. Opiskelujen tukemisen lisäksi mentoroitava voi tarvita apua ja tukea esim. viranomaisasioiden hoitamisessa. Mentoreiden ja mentoroitavien määrä ja mentoroinnin tarve on vaihdellut hankkeen aikana. Yhteensä hankkeen aikana mukana on ollut 28 mentoroitavaa ja 24 mentoria. Osalla mentoreista on ollut kaksi mentoroitavaa.

Mentoritoiminnan muotoja

Hankkeen alkuvaiheessa opiskelijakahvilatoimintaa järjestettiin joka toinen torstai kahden tunnin ajan koulupäivän aikana Kahvila Pöönässä. Kahvilassa mentorit ja mentoroitavat tapasivat toisiaan ja keskustelivat mm. opiskeluun liittyvistä asioista.

Syksystä 2016 lähtien opiskelijakahvilatoimintaa on järjestetty Diakonia-ammattikorkeakoulun Oulun toimipaikan tiloissa noin 2 kertaa kuukaudessa. Tämä toiminta on tavoittanut opiskelijoita paremmin kuin Kahvila Pöönässä järjestetty kahvilatoiminta. Kohtaamiset ovat luonnollisempia, kun ne tapahtuvat opiskelijoille tutussa ympäristössä ja fyysisesti samassa rakennuksessa, jossa he opiskelevat. Kahvilatoiminnan yhteydessä yleiset opiskeluun liittyvät asiat ja opiskelualakohtaisiin liittyvät asiat ovat olleet esillä ja opiskelijat ovat saaneet tukea ja kannustusta opintoihinsa.

Syksystä 2016 opiskelijakahvilatoiminnan organisoimisessa oli mukana myös Diakin tutoropiskelijoita. Näin myös tutoropiskelijoiden toiminta tavoitti opiskelijat. Tutoropiskelijat olivat mukana myös tukipajatoiminnassa mahdollisuuksiensa mukaan.

Säännöllisen kahvilatoiminnan lisäksi hankkeen aikana mentoritoiminta on järjestänyt nyyttikestit, joiden aiheena oli monikulttuurisuus. Jokainen osallistuja toi nyyttikesteihin jotain omaan kulttuuriinsa liittyvää ruokaa. Keilatapahtuma on järjestetty kaksi kertaa. Yhteisten tapaamisten on havaittu luovan me-henkeä.

Mentoritoiminta on laajentunut myös muihin oppilaitoksiin. Lääketieteellisen tiedekunnan opiskelija tuki ja ohjasi lääketieteellisen pääsykokeisiin valmistautuvaa lähihoitajaopiskelijaa keväällä 2016. Lääketieteellisen tiedekunnan opiskelija koki mentoritoiminnan kehittäneen omia ohjaustaitoja sekä lisänneen kulttuurisensitiivisyyttä. Mentoroitava koki mentoroinnin tukevan vahvasti pääsykokeisiin valmistautumista sekä suomen kielen kehittymistä. Lääketieteellisestä tuli useampi kysely, jossa oltiin kiinnostuneita mentoritoiminnasta.

Mentoritoimintaa on esitelty myös Oulun diakonissalaitoksen Esikotohankkeelle, jossa tarkoituksena on hyödyntää mentoritoimintaa ja kehittää sitä hankkeen kohderyhmän mukaisesti. Syksyllä 2017 mentoritoimintaa esiteltiin lisää työelämäkontakteille.

Kokemuksia mentoritoiminnasta

Mentoritoiminnasta saatujen kokemusten kartoittamiseksi osallistujille esitettiin aiheesta kysely. Kyselyn tuloksen mukaan mentoroitavat ovat saaneet mielestään hyvin tukea ja apua opiskeluun liittyvissä asioissa, esim. kirjallisten tehtävien tekemisessä. Joissakin vastauksissa tuen määrän sanottiin olevan runsasta, sillä Suomen Diakoniaopiston/Diakonia-ammattikorkeakoulun järjestämässä työpajoissa tarjotaan ohjausta maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Mentoreiden palautteiden mukaan he olisivat valmiita tukemaan mentoroitavia enemmän heidän opinnoissaan, mutta kokivat tarvetta saada koulutusta eri kulttuurista tulevan opiskelijan ohjaukseen sekä tukemiseen.

Oulun seudun oppilaitosten opettajat ovat olleet kiinnostuneita mentoritoiminnasta ja kokevat asian tärkeäksi ja opiskelijoiden opintojen etenemistä tukevaksi toiminnaksi. Mentoritoiminnan organisointi ja tukeminen tarvitsevat resurssin/resursseja, joten oppilaitoksilla on hyvin vähän mahdollisuuksia järjestää mentoritoimintaa.

Hankkeen aikana on havaittu, että mentoritoimintaa tukee opiskelijoiden luonnollinen yhteistyö, joka tapahtuu koulu-/lähiopetuspäivän aikana ja heti sen jälkeen. Vapaa-ajalla tapahtuvien opiskelun tukemiseen liittyvien tapaamisten sopiminen koetaan haasteellisiksi, vaikka niiden tarpeellisuus tiedostetaan.

Haasteena mentoroinnille on todettu olevan opiskelijoiden pitkät työharjoittelu-/työssäoppimisjaksot. Tällöin luonnollisia kohtaamisia koulumaailmassa ei tapahdu, vaan yhteydenpito on esim. sosiaalisen median (Whatsapp, Facebook) varassa ja onkin havaittu, että yhteydenpito saattaa loppua kokonaan.

Mentoreiden rekrytoiminen on ollut välillä haastavaa. Tähän on syynä opiskelijoiden kiireinen elämäntilanne. Useat mentorit ja osa mentoroitavista tekee töitä opintojensa ohella. Usealla on myös perhettä, joten vapaa-aikaa on todella vähän. Lisäksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa opiskelevat eivät pysty suoraan hyödyntämään mentoritoimintaa omiin opintoihinsa esim. korvaavana suorituksena tai vapaavalintaisina opintoina. (kts. hankesuunnitelma). Mentorit saavat mentoritoimintaan osallistumisestaan kuitenkin todistuksen.

OPISKELIJANÄKÖKULMIA

Anne Jaubonen & Sari Vilminko

OMAT UNELMAT KANNATTAÄ TOTEUTTAA – FEI FEI, KATJA JA SIRPA KANNUSTAVAT OPISKELEMAAN

Romanit ja maahanmuuttajat kuuluvat Suomen vähemmistöryhmiin. Romaninaiset Katja Huusko-Ahlgren ja Sirpa Långström ovat lähteneet toteuttamaan omia ammatillisia unelmiaan osittain Opin portailta-hankkeen tuella. Fei Fei Chen muutti Kiinasta Suomeen noin kymmenen vuotta sitten ja ryhtyi pian topakasti opiskelemaan. Katja, Sirpa ja Fei Fei kannustavat nyt jokaista itsensä kehittämiseen.

Katja opiskelee sosionomi-diakoniksi

Katja Huusko-Ahlgren opiskelee toista vuottaan sosionomi-diakoniksi Dia-konia-ammattikorkeakoulussa. Hän on sinnikäs romaninainen, joka pääsi ammattikorkeakouluun kolmannella yrittämällä. Hän aloitti aikanaan peruskoulun jälkeen lukion, mutta lukio-opinnot keskeytyivät ensimmäisen vuoden jälkeen. Vuosia myöhemmin, nuorimman lapsen aloittaessa koulu-taivaltaan Katja päätti myös lähteä opiskelemaan ja opiskeli itselleen kou-lunkäynninohjaajan ammattitutkinnon. Koulunkäynninohjaajana Katja toimikin sen jälkeen vuosia Heinätorin erityiskoulussa. Työn ohessa hän opiskeli aiemmin myös lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkin-non.

Merkittävänä syynä lukion keskeyttämiseen ensimmäisen vuoden jälkeen Katja mainitsee toisen vuoden vanhojen tanssit. Hänestä tuntui, ettei hän voi osallistua vanhojen tansseihin pukukysymyksen vuoksi. Mielessä pyö-ri tuolloin, että tanssiin ei voi pukeutua romaniasuun ja ilman romaniasua taas ei voi esiintyä julkisesti. Myöhemmin hänelle selvisi, ettei tansseihin olisi ollut pakko osallistua ollenkaan ja ehkä pukuasiakin olisi ollut neuvo-teltavissa. Silloin asia ei vain käynyt edes mielessä.

Katja tuokin esille, että nuori tarvitsee elämäänsä liittyvissä valinnoissa kovasti ohjausta vanhemmilta ja esimerkiksi opinto-ohjaajilta. Opinto-ohjaajan roolia ammatinvalinnassa Katja painottaakin erityisen voimakkaasti, koska kaikilla romanitautaisilla vanhemmilla ei ole vielä riittävästi tietoa eri koulutuspoluista. On tärkeää, että opinto-ohjaaja kysyy nuoren omista haaveista, herättelee miettimään ja tekee kysymyksiä. On myös tärkeää, että opinto-ohjaaja antaa tietoa eri ammateista ja kertoo esimerkiksi vaikkapa, mitä rakennustyömiestä oikeasti tekee.

Opinto-ohjaajan olisi myös tärkeää tietää riittävästi romanikulttuurista. Hänen tulisi osata ohjeistaa esimerkiksi siihen, että romaniasua ei tarvitse pitää töissä, jos työ vaatii toisenlaisen asun.

Tietysti työssä voi tämän myötä tulla vastaan hankalia tilanteita romanikulttuurin näkökulmasta katsottuna. Koska romani ei voi esiintyä toisten romanien nähden ilman kulttuurinmukaista asuaan, romanin kannattaa etukäteen neuvotella työnantajan kanssa mahdollisista hankalista tilanteista ja siitä, miten silloin toimitaan. Katja toteaa kuitenkin, että romani on kuitenkin sataprosenttisesti romani ilman kulttuurinmukaista asuakin:

”... Mää oon kuitenkin kokenu, että tässä asussa ennen kaikkea olen voinu edistää suvaitsevaisuutta.”

Sirpa aloitti lähihoitajaopinnot

Sirpa Långströmin peruskoulu jäi kesken 7. luokalla. Koulunkäynti ei vain enää silloin kiinnostanut nuorta romanityttöä. Hän oli tuon jälkeen mukana parissakin työtoiminnassa, joissa myös oli mahdollisuus suorittaa eteenpäin kesken jäänyttä oppivelvollisuutta. Muu elämä kiinnosti kuitenkin enemmän.

Nyt kolmikymppisenä Sirpa kertoo ylpeänä, että suoritti peruskoulun loppuun lukuvuoden 2015–2016 aikana Oulun aikuislukiossa. Asia naksautti liikkeelle keväällä 2015, kun Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla

-hankkeen työntekijä Sabina Valentin otti yhteyttä ja kertoi mahdollisuudesta suorittaa peruskoulu loppuun. Vaikka asia toisaalta innosti, toisaalta se myös epäilytti Sirpaa.

”Mulle vaan tuli semmonen mieli, että nyt riittää. Että ei mua oo luotu kotona istumaan. Että nyt on vain otettava itteään niskasta kiinni ... Ku se anto mulle sen paperin ja täytin sen, siinä vaiheessakin mä aattelin, että ei tää oo mun kohalla mahollista, mä aina vaan niinku polen paikallaan...”

Näin Sirpa kuvaili kevään 2015 ajatuksiaan jälkeenpäin. Sinnikkäästi Sirpa kuitenkin teki peruskoulun loppuun.

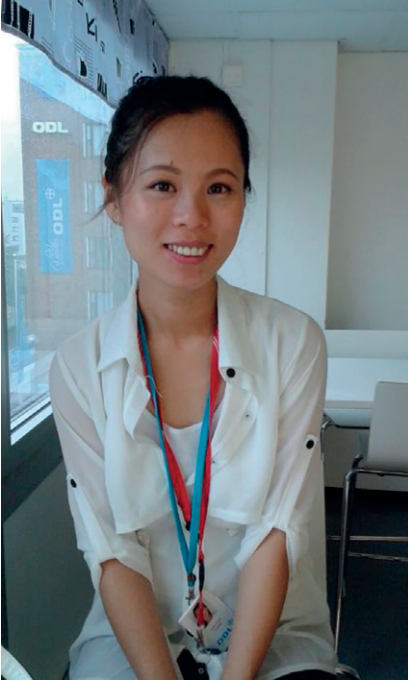
Syksyllä 2016 Sirpa sai suureksi ihmeekseen kutsun opiskelemaan sekä catering-alaa että sosiaali- ja terveystalaa. Sirpa valitsi lähihoitajaopinnot Oulun seudun ammattiopistolla. Lähihoitajan ammatti kiinnostaa sen ihmisläheisyyden vuoksi. Vähän harmittaa se, ettei jo aikaisemmin tullut lähdettyä koulunpenkille.

”Ku ois vähän aikasemmin ihminen tajunnu, että ois vähän ennemmin lähteny opiskelemaan ammattiin. Mulla on kummiskin aika monta vuotta tässä menny. Että ois saanu ammatin, kaksikin jo...”

Kotona kolme alakouluikäistä lasta on saanut seurata opiskelumyönteisen äitinsä esimerkkiä koulunkäynnissä. Sirpa on halunnut näyttää lapsilleen, että koulunkäynti on kivaa eikä mikään pakkopulla.

Fei Fei valmistui lähihoitajaksi

Fei Fei Chen tuli Suomeen Kiinasta noin kymmenen vuotta sitten äskettäin peruskoulusta päässeenä. Oli talvi ja suomalaiset tuntuivat yhtä kylmiltä. Kun Fei Fei yritti tervehtiä, ihmiset eivät hymyilleet tai tervehtineet takaisin. Suomen kielen opiskelu piti aloittaa ihan alusta, eikä englantikaan ollut hallussa. Kulttuurierot hämmensivät.

”No ihan alussa se tuntui, että kaikki on niin ihanaa.. Että voi syyä haarukalla ja vesi tulee ihan hanasta.... Sen jälkeen.. noin kuukauden päästä, alko tuntua aivan järkyttävältä. Salaattikin ei oo kypsytetty, maito tekee mahan kippiä, ei ymmärrä mitä toinen puhua... Miksi ei voi syödä sormella? Sekin on helepomp (kuin haarukan käyttö!)”

Kun ketään sukulaista ei ollut lähellä, Fei Feistä tuntui kuin hän olisi ollut yksin kaukana avaruudessa, varsinkin kun Oulussa ei ollut silloin vielä läheskään niin paljon maahanmuuttajia kuin nykyään.

Nyt jälkeinpäin Fei Fei nauraa kokemuksilleen, kun yksi pikku tyttökin sanoi: ”Äiti kato tuota eskimoa!”

Fei Fei aloitti opiskelun melkein heti tulonsa jälkeen Oulun Diakonia-opistossa maahanmuuttajille tarkoitettussa valmentavassa koulutuksessa. Suomessa opiskelu tuntui ihanan rennolta verrattuna koulunkäyntiin Kiinassa. Suomessa kouluun menoa ei tarvinnut pelätä rangaistuksien pelossa vaan täällä opettaja tuntui Fei Feistä äidiltä ja koulu kodilta.

Valmentavan koulutuksen jälkeen Fei Fei aloitti lähihoitajaopinnot. Vähitellen hän sai myös ystäviä suomalaisista. Opiskelu koulussa oli antoisaa, kun häntä kohdeltiin samanveroisena muiden opiskelijoiden kanssa. Työsäoppimispaikoissa vain joskus harmitti, kun hänet laitettiin tekemään liian yksinkertaisia tehtäviä, esimerkiksi siivoamaan, vaikka olisi pitänyt saada harjoitella hoitotyötä. Parasta oli, kun työpaikkaohjaaja suhtautui kuin omaan tyttärensä ja oli kiinnostunut itsekin oppimaan uutta.

Fei Fei näkee myös tärkeänä, että maahanmuuttaja otetaan mukaan keskusteluihin eikä jätetä yksin. Valitettavasti näin ei aina ole.

” Maahanmuuttajat kaipaa enemmän neuvoja... Ei kaikki osaa hyvin suomea. Joskus ei.. välttämättä ymmärrä, mitä ohjaaja sanoo ... Pitää olla kärsivällisyyttä ja pitää kannustaa...rohkeasti kysymään. Puhu heille... samanlailla kuin suomalaisia. Ei...en tiedä, osaako se suomea, että en minä jaksa puhua sen kanssa.”

Fei Fein valmistumisesta lähihoitajaksi on nyt viisi vuotta. Nykyään hänellä on perhe suomalaisen miehen kanssa ja heillä on kaksi lasta: noin 4-vuotias Eemeli ja syksyllä syntynyt Elli-vauva. Fei Fei omistaa miehen kanssa ravintolan ja on tehnyt lisäksi tehnyt ohjaajan töitä alaikäisille maahanmuuttajille tarkoitettussa ryhmäkodissa. Lisäksi Fei Fei on ehtinyt työskennellä myös kotihoidossa, sisätautiosastolla ja Veljeskodissa. Haaveena on opiskella vielä joskus terveydenhoitajaksi ja mahdollisesti jopa lääkäriksi.

Kannustuksen sanoja muille

Fei Fei, Katja ja Sirpa kannustavat kaikkia opiskelemaan ja ottamaan haasteita vastaan. Mitään ei saavuta, jos ei näe vaivaa ja lähde rohkeasti eteenpäin.

”Meillä on ihan samanlaiset aivot eli oppimiskyky ku muillakin, niinku valtaväestönki ihmisillä ja meillä on kyky oppia. Että lähetään rohkeasti vain... eteenpäin. Mitään ei saavuta, jos ei lähe eteenpäin.” Katja nauraa.

Peruskoulun ysiluokkalaisille, jotka miettivät jatkaako toiselle asteelle vai ei, Sirpa haluaa sanoa, että ammatti on ihmisen perusturva:

”Kyllä sitä kerkiää maailmalle sitten lähteä, kun on koulun käyny ja opiskellu vaikka ammatin... Se on tavallaan niinko perusturva.”

Katja ja Sirpa toivovat myös, että eri oppilaitoksilla olisi mahdollisuus järjestää tukea erityisesti opintojen alkuvaiheessa niin romaneille kuin valtaväestöönkin kuuluville. Heillä on kokemusta siitä, että erityisesti kirjallisten töiden tekeminen on vaativaa. Fei Fei toivoo, että ammattikoulussa opettajat suhtautuvat maahanmuuttajaan samalla tavalla kuin suomalaisiinkin opiskelijoihin. Maahanmuuttajalle ei esimerkiksi saa antaa helpompia tehtäviä kuin suomalaiselle opiskelijalle.

Romani voi joutua sekä Katjan että Sirpan kokemusten mukaan tekemään enemmän töitä kuin valtaväestöön kuuluva, koska usein ihmisten ennakkoluulot romaneista ovat tiukassa. On ensin ansaittava toisten luottamus. Usein romanin voi olla hankalaa saada tämän vuoksi edes harjoittelupaikkaa.

Fei Fei haluaa kannustaa myös toisia maahanmuuttajia tekemään työtä, jota haluaa tehdä. Kannattaa etsiä työ, jota voi tehdä sydämellään. Jokainen

pystyy kyllä saavuttamaan unelmiaan, mutta pitää olla valmis tekemään töitä unelmiensa eteen. Ei kannata lannistua, jos asiaa ei heti opikaan, koska kyllä asian yleensä kymmenenteen kertaan mennessä jo oppii. Fei Fei rohkaisee maahanmuuttajia:

”Tekemällä oppii ja puhumalla oppii... Älä ujostele, laiskana vaan istu johonkin. Et sinä istumalla opi... Kantapään kautta opit kaikesta parhaiten... Kukaan ei ole täydellinen... Oo vain rohkeasti, mene tekemään, mene kysymään.... Ei oo mitään hävettävää, vaikka sää et osaa!”

Maahanmuuttaja voi oppia asiat yhtä hyvin kuin suomalainen ja romani-työntekijä pystyy kyllä siihen mihin muutkin, Fei Fei ja Katja summaavat.

**OPETUS- JA OHJAUSHENKILÖSTÖN
OSAAMISEN KEHITTÄMINEN**

Anne Jauhonen, Marjaana Karhia, Raisa Lantto & Sari Vilminko

MONIKULTTUURINEN OSAAMINEN JA OHJAUS -VERKKOKURSSI

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen yhtenä tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa koulutusta, josta osallistuja saisi tukea ja välineitä eri kulttuuritaustaisten opiskelijoiden ohjaamiseen. Tätä varten suunniteltiin ja toteutettiin Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaus -kurssi ensin monimuoto-opiskeluna ja sitten verkkokurssina. Kurssi suunnattiin esim. oppilaitosten, työharjoittelupaikkojen ja järjestöjen henkilöstölle. Kurssi muodostui kulttuurisensitiivisyyteen ja monikulttuurisuuteen liittyvien keskeisten käsitteiden avaamisesta sekä paneutumisesta sellaisiin asioihin, joita tarvitaan eri kulttuureista tulevien opiskelijoiden ja työntekijöiden ohjauksessa.

Verkkokurssi toteutettiin kaksi kertaa, ensimmäisen kerran syys-joulukuussa 2016 ja toisen kerran helmi-toukokuussa 2017.

Monimuotokoulutuksesta aineksia verkkokurssiin

Verkkokurssin runkona oli syksyllä 2015 ja keväällä 2016 toteutettu Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaus -koulutus, joka järjestettiin lähikoulutuspäivien ja verkkotehtävien yhdistelmänä. Tässä monimuotokoulutuksessa sekä myöhemmissä verkkokursseissa järjestäjinä olivat Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen toimijat eli Diakonia-ammattikorkeakoulu, Oulun Diakoniaopisto (nykyään Suomen Diakoniaopisto) ja Oulun seudun ammattiopisto.

1. Jokaiselle viidelle monimuotokoulutuksen lähipäivälle oli oma teemansa:
2. Johdanto monikulttuurisuuteen ja kulttuurisensitiivisyyteen
3. Eri kulttuureista tulevien opiskelijoiden ohjaus

4. Pedagogiset näkökulmat ja arviointi
5. Monikulttuurisuus työssä ja työyhteisöissä
6. Romanikulttuuri Suomessa

Päivien luennot, paneelikeskustelut, haastattelut ja muut esitykset videoitiin esiintyjien luvalla ja näin muodostui luentotalenteita myös verkkokurssin rungoksi. Jokaiseen teemapäivään oli tavoitteena saada mukaan myös maahanmuuttaja- tai romanitaustaisia henkilöitä jakamaan omia kokemuksiaan opiskelusta. Tämä onnistuikin hyvin. Teemapäivissä nähtiin myös kulttuuriesityksiä eri maista, mm. tanssia ja musiikkiesityksiä. Koulutuksen keskeiset sisällöt on kuvattu taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Monimuotokoulutuksen osa-alueet

Koulutuksen osa-alue	Keskeinen sisältö
Johdanto monikulttuurisuuteen ja kulttuurisensiitiivisyyteen	orientaatio monikulttuurisuuteen Suomessa ja Oulussa, Suomeen muutto, kotoutuminen, katsaus kulttuurieroihin, kulttuurien välinen viestintä
Eri kulttuureista tulevien opiskelijoiden ohjaus	maahanmuuttajataustaisen opiskelijan palvelupolku, ohjaus, opiskelijamentoritoiminta, ohjausta koskevat säädökset ja säännökset, Valma-koulutus
Pedagogiset näkökulmat ja arviointi	monikulttuurinen ohjaus ja pedagogiikka, ohjauksen ja perehdytyksen malleja, selkokieli ja muut pedagogiset ratkaisut ohjauksen tukena, katsaus kiinalaiseen kulttuuriin, arvioinnin hyvien käytäntöjen jakaminen
Monikulttuurisuus työssä ja työyhteisöissä	maahanmuuttajan suomen kielen taitotaso ja opinnoissa menestyminen, kohtaaminen: pieniä kohtaamisia elävästä elämästä näytelmän keinoin, monikulttuurisuus – rikkaus työyhteisöissä
Romanikulttuuri Suomessa	romanikulttuuri Suomessa, Suomen Romanifoorumin toiminta, katsaus Suomen romanien koulutustaustoihin, Lohiba Buttijatta – Työn iloa -hankkeen esittely, paneelikeskustelu: romanien arki Suomessa

Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaus-verkkokurssi

Monimuotokoulutuksen pohjalta muotoiltiin Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaus -verkkokurssi. Keskeisenä seikkana verkkokurssin muotoilussa oli käytettävyys ja itseohjautuvan opiskelupolun tukeminen verkossa. Toisaalta tavoiteltiin sitä, että verkkokurssin aikana myös etäohjausta on tarjolla säännöllisin väliajoin. Ohjaajina toimivat projektipäällikkö ja hankkeessa mukana olleet opettajat. Verkkokurssin suunnittelussa hyödynnettiin myös monimuotokoulutuksesta saatua palautetta.

Verkkokurssi sisälsi monimuotototeutuksen aikana taltioituja puheenvuoroja ja esityksiä, itseopiskeltavaa materiaalia, verkkotehtäviä sekä verkko-ohjausta. Lisäksi verkkokurssille liitettiin sisältöihin soveltuvaa, internetissä vapaasti käytössä olevaa materiaalia oppimisen syventämiseksi. Verkkokurssin tehtävät noudattivat osittain monimuotokoulutuksessa jo testattuja tehtäviä, mutta niitä kehitettiin edelleen verkkokurssin tarpeita ajatellen.

Seuraavassa on tarkempi kuvaus monimuotokoulutuksen koulutuspäivien sisällöistä siltä osin kuin ne toteutuivat myös verkkokurssina.

Ensimmäinen opintojakso oli *Johdanto monikulttuurisuuteen ja kulttuurisensitiivisyyteen*.

Koulutuspäivien luennoista tai puheenvuoroista taltioitiin seuraavan sisältöiset esitykset, jotka myös liitettiin saadun palautteen perusteella verkkokurssin materiaaliksi:

- Suomen ns. vanhat vähemmistöt ja suurimmat maahanmuuttajaryhmät
- Kulttuurien välinen viestintä: suomalaisen viestinnän erityispiirteitä
- Yhteisöllisyys ja valtaetäisyys eri kulttuureissa – vaikutus ohjaustilanteeseen
- Maahanmuuttajat Oulussa ja heille tarjolla olevat kotouttamispalvelut
- Stereotypiat ja toisten luokittelu – edut ja haitat opiskelijaa kohdatessa
- Oma polkuni maahanmuuttajana työelämään (maahanmuuttajan puheenvuoro).

Toinen opintojakso oli *Eri kulttuureista tulevien opiskelijoiden ohjaus*. Tämän jakson tallenteiden sisällöt olivat

- Maahanmuuttajataustaisen henkilön koulutuspolusta
- Maahanmuuttajataustaisen ammattikorkeakouluopiskelijan ohjatun harjoittelun tavoitteet ja suomen kielen taidon kehittymisen arviointi harjoittelun aikana
- Säädökset ja ohjeet, jotka vaikuttavat toisella asteella opiskelevan maahanmuuttajataustaisen opiskelijan ohjaukseen
- Mikä on Valma-koulutus
- Opiskelijoille suunnattu mentoritoiminta.

Kolmas Opintojakso oli *Pedagogiset näkökulmat ja arviointi*. Siitä verkkokurssiin liitettiin seuraavat sisällöt:

- Opiskelija-arvioinnin hyviä käytänteitä (mukana myös kahden opiskelijan puheenvuoro)
- Kiinalaisen ja suomalaisen opiskelu- ja työkulttuurin eroista (Kiinasta muuttaneen puheenvuoro)
- Paneelikeskustelu: maahanmuuttaja- ja romaniopiskelijoiden puheenvuoroja heidän opiskelukokemuksistaan Suomessa.
- Didaktisia vinkkejä, mm. selkokielen käyttö.

Opetusta ja ohjausta tukevana keinona esiteltiin siis mm. selkokielen käyttöä. Lyhyen tietoisuuden jälkeen osallistujilla oli mahdollisuus kokeilla oman tekstinsä (esim. tehtäväohje, esite) mukauttamista selkokielelle suomen kielen opettajien ohjaamina. Selkokieli oli siis alkuaan mukana vain yhtenä esimerkkinä opetusta ja opiskelua helpottavana keinona, mutta osallistujien palautteessa sitä pidettiin kuitenkin erittäin innostavana ja tärkeänä ja toivottiin jatkossa kokonaista selkokieleen keskittyvää koulutuspäivää. Sellainen järjestettiin ja selkokielen osuutta laajennettiin myös verkkokurssissa. Tämän jälkeenkin on tullut pyyntöjä selkokielen koulutuksista. Voidaankin katsoa, että Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hanke on nostanut esiin selkokielen kielen koulutustarpeen Oulun seudulla. Selkokielestä enemmän ks. www.selkokeskus.fi

Opintojaksosta *Monikulttuurisuus työssä ja työyhteisössä* liitettiin verkkokurssiin seuraavat sisällöt:

- Kulttuurit kohtaavat työpaikoilla: yhteistyötä ja törmäyksiä
- Suomalaisen ja japanilaisen työkulttuurin erot
- Maahanmuuttaja työhaastattelussa Suomessa (dramatisoitu esitys asioista, joita kulttuurien kohdatessa voi ilmetä).

Viimeinen opintojakso oli *Romanikulttuuri Suomessa*. Sen sisällöistä liitettiin verkkokurssiin seuraavat:

- Romanien historiaa ja romanikulttuurin keskeisiä piirteitä
- Aikuisten romanien koulutustaustat
- Lohiba Buttijatta”, Iloa työstä -romanihanke
- Paneelikeskustelu, jossa eri aloilla toimivat ja vaikuttavat romanit nostivat esille romanien koulutukseen ja työllistymiseen liittyviä asioita ja vastasivat yleisön kysymyksiin.

Verkkokurssin tehtävät

Verkkokurssin kaikissa opintojaksoissa (ensimmäistä lukuun ottamatta) oli 1–2 suoritettavaa tehtävää, jotka opiskelija teki ja palautti oppimisympäristönä käytetylle Fronter-alustalle. Osan tehtävistä pystyi tekemään pienissä ryhmissä esimerkiksi oman työyhteisön tarpeisiin.

Verkkokurssin tehtävissä opiskelijat ensin pohtivat, mitkä asiat heille itselleen ovat tärkeitä. He pohtivat myös sitä, miten haluaisivat perehdyttää muualta tulleita suomalaisen kulttuuriin. Sen jälkeen tuli tehtäviä, joissa opiskeltiin mm. selkokielen käyttöä ja mietittiin, miten käytännössä perehdyttäisi toisesta kulttuurista tulleen työntekijän oman työpaikkansa käytänteisiin. Lisäksi laadittiin materiaali, jonka avulla pystyisi esittelemään romanikulttuuria omassa työyhteisössään. Useassa tehtävässä opiskelijat ensin perehtyivät opiskelumateriaaliin ja sen jälkeen kirjoittivat mielipidetäi blogikirjoituksen, laativat esitteen tai esityksen.

Ohjaavat opettajat kommentoivat ja tarvittaessa pyysivät täydentämään tehtäviä noin parin viikon sisällä palautuksesta.

Verkkokurssin aikainen etäohjaus

Verkkokurssi käynnistettiin etäkeskustelulla opiskelijaryhmän kanssa ja päätettiin verkon välityksellä tapahtuvassa palautekeskustelussa. Ennen tehtävien palautuspäiviä järjestettiin etäohjausta viisi kertaa ja luonnollisesti kurssin opettajiin sai yhteyden myös muuten kurssin aikana.

Toteutusvaiheessa vähintään yksi ohjaavista opettajista oli mukana jokaisessa verkko-ohjaustilanteessa. Lisäksi ohjaavat opettajat kommentoivat opiskelijoiden tehtäviä ja vastasivat verkossa opiskelijoiden esittämiin kysymyksiin.

Osa opiskelijoista koki Fronter-alustan hieman vaikeaksi. Heidän oli esimerkiksi aluksi vaikeaa löytää sinne kirjattua palautetta ja tietää, oliko tehtävä hyväksytty vai pyydettyinkö täydennyksiä. Myös tehtävän tallentaminen oikeaan kansioon osoittautui joskus vaikeaksi. Näistä selvittiin eteenpäin kokeilemalla ja ohjaamalla. Käyttökokemuksen karttuessa asiat ratkesivat itseohjautuvasti.

Verkkokurssin opiskelijat ja opiskelijoiden antama palaute

Ensimmäiselle verkkokurssille ilmoittautui n. 50 osallistujaa, mutta käytännössä sen aloitti 19 opiskelijaa. Kurssin suoritti loppuun ja sai todis-

tuksen koko verkkokurssin suorittamisesta 13 opiskelijaa. Toiselle toteutuskerralle ilmoittautui 27 opiskelijaa. Sen aloitti 20 opiskelijaa, joista koko kurssin suoritti 14.

Kurssin suorittaneet opiskelijat olivat pääosin hyvin tyytyväisiä verkkokurssin antiin. Ensimmäiseen verkkokurssiin osallistuneista 11 vastasi verkkokurssin lopulla palautekyselyyn. Arviointiasteikkona käytettiin 1 – 5 asteikkoa, jossa 1=Huono ja 5= Erittäin hyvä. Verkkokurssin järjestelyistä saimme keskiarvosanaksi 3,91 / 11 vastaajaa ja koulutusmateriaalin tuotannosta verkkokurssin tarpeita ajatellen keskiarvosanaksi muodostui 4,18 / 11 vastaajaa. Tyytyväisiä oltiin myös siihen, että saatiin laadituista tehtävistä myös sanallista palautetta.

Eräs kurssille osallistuja kommentoi: ...”*kurssin aloitussivu oli selkeä ja siitä oli helppo suunnistaa eri osioihin...*”. Kurssin aloitussivun muotoiluun ja visuaaliseen esitystapaan kiinnitettiin huomiota niin, että käyttäjä näkee kaiken keskeisen informaation heti etusivulta ja pääsee navigoimaan helposti.

Palautekyselyyn vastanneiden mukaan valmiudet kulttuurisensitiiviseen työskentelyyn kehittyivät kolmella vastaajalla keskitasoisesti, viidellä vastaajalle paljon ja kolmella vastaajalla erittäin paljon. Kurssilla uusia kulttuurisia ajattelumalleja kertoi oppineensa yksi vastaaja keskitasoisesti, seitsemän vastaajaa hyvin ja kolme vastaajaa erittäin hyvin. Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaustaidot vahvistuivat kahdella vastaajalla keskitasoisesti, seitsemällä vastaajalla paljon ja kahdella vastaajalla erittäin paljon.

Ilahduttavaa ensimmäisen verkkokurssin palautteissa oli erityisesti se, että suurin osa (8/11) palautekyselyyn vastanneista mainitsi pystyvänsä hyödyntämään koulutuksen antia työssään hyvin. Samaan suuntaan indikoivat myös monimuotokoulutukseen osallistuneiden palautteet. Verkkokurssille osallistuneet kokivat valmiuksiensa lisääntyneen eri kulttuureista tulevien ohjaamiseen. Heidän mielestään verkkokurssi sisälsi myös monipuolista, oppimista tukevaa materiaalia. Osallistujat kokivat verkkokurssin laajentaneen ajattelua ja luoneen uusia malleja ja työvälineitä koko työyhteisön käyttöön.

Kehittämiskohteiksi koko verkkokurssia ajatellen mainittiin verkkokeskusteluun motivointi ja verkkokeskustelun ylläpitäminen. Kurssille toivottiin enemmän keskustelua ja ajatusten vaihtoa myös kurssilaisten välille. Ensimmäisellä kurssilla sitä ei juurikaan ollut — paitsi niiden kesken, jotka tekivät osan tehtävistä ryhmätyönä. Toiselle toteutuskerralle keskustelua lisättiin ja kommentointivelvollisuus liitettiin osaksi yhtä suoritettavaa tehtävää. Joitakin muitakin muutoksia tehtiin toiselle toteutuskerralle palautteen perusteella.

Lopuksi

Opiskelu- ja työyhteisöt moninaistuvat. Siksi on tärkeää, että työyhteisöt kehittävät monikulttuuriseen kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvää osaamistaan ja palvelukulttuuria niin, että se vastaa moninaistuvien asiakkaiden tarpeisiin. Opiskelu- ja työyhteisöt vaikuttavatkin nykyisin valmiimmilta kehittämään palvelukulttuuriaan moninaisten asiakkaiden ja opiskelijoiden tarpeisiin kuin aiemmin.

Perehdyttäminen on yksi kriittisimpiä vaiheita uuteen työpaikkaan siirtäessä ja perehdytysvaiheen onnistumiseen vaikuttaa vahvasti työhön perehdyttäjän asenne, empatiakyky, osaaminen ja motivaatio. Työyhteisöjen sisäinen palvelukulttuuri kehittyy myönteisesti myös sitä kautta, että eri kulttuureita edustavat henkilöt toimivat työhön perehdyttäjinä ja vertaismentoreina uusille työntekijöille.

Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaustaidot ovat monimuotoistuvan työelämän perustaitoja, joita hankkeen avulla on sekä alueellisesti että valtakunnallisesti pystytty edistämään ja kehittämään. Saatujen kokemusten ja palautteiden perusteella on mahdollista kehittää edelleen tätä konseptia ja johtaa siitä uusia muotoja tai uusia koulutuspalveluita eri kohderyhmien tarpeisiin tai mennä joidenkin teemojen sisältöihin syvällisemmin.

*Maija-Liisa Blomster, Anne Jauhonen, Aulikki Järviluoma,
Marjaana Karhia, Arja Konttajärvi, Katja Kärkkäinen,
Raisa Lantto, Mervi Mäkelä-Lehtola, Pirkko Natri,
Katja Nuottila, Marja Pinolehto & Taina Ruokonen*

MIHIN OPIN PORTAAT JOHTIVAT?

Syksyllä 2014 käynnistyneen Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla hankkeen lähtökohtana oli kulttuurisensitiivisen toimintamallin luominen eri kouluasteille. Taustalla olivat hankkeeseen osallistuneiden oppilaitosten, Diakonia-ammattikorkeakoulun, Oulun seudun ammattiopiston ja Suomen Diakoniaopiston, kokemukset maahanmuuttajataustaisten opiskelijaryhmien koulutuksista, mm. erilaisista valmentavista koulutuksista, sairaanhoitajien pätevyitysmiskoulutuksista ja yksittäisten opiskelijoiden ohjauksista. Lisäksi taustalla oli yhteistyö työelämän ja eri toimijoiden, mm. Oulun yliopistollisen sairaalan kanssa.

Olemme kuvanneet tässä julkaisussa hankkeen tuloksia. Hankkeen käynnistymisvaiheessa keväällä 2015 lähdettiin aluksi luomaan alueelle toimintaa, joka herättäisi maahanmuuttajataustaisten työtovereiden, opiskelijoiden ja asiakkaiden kanssa toimivia pohtimaan monikulttuurisuuden merkitystä heidän työssään ja antaisi heille myös tukea. Syntyi Monikulttuurinen osaaminen ja ohjaus (5 op) -koulutus. Tämä koulutus toteutui ensin lähijaksojen ja verkko-opintojen yhdistelmänä ja myöhemmin kokonaan verkkokurssina. Kokonaisuuden ensimmäiset lähiopetusjaksot olivat syksyllä 2015 ja kiinnostus monikulttuurisuuteen oli erittäin suurta. Monikulttuurisuus, pakolaisuus ja turvapaikan hakijat olivat yhtäkkiä nousseet julkisuuteen aivan valtavalla volyyymilla. Koulutuspäivien aikana alueen toimijat kokoontuivat, keskustelivat ja kehittivät erilaisia yhteistyön muotoja ja osaamistaan. Opin portailla -hankkeen toimijat olivat asian ytimessä. Monikulttuurisuuteen liittyvät kysymykset ovat edelleenkin ajankohtaisia ja nykyisin Diakin avoimessa ammattikorkeakoulussa tarjolla oleva Moni-

kulttuurinen osaaminen ja ohjaus -verkkokurssi herättää jatkuvasti paljon kiinnostusta. Kurssia on myös tilauksesta modifioitu eri ammattiryhmille sopivaksi, viimeksi vapaan sivistystyön oppilaitoksissa toimiville.

Toisena keskeisenä tavoitteena hankkeessa oli luoda ja kokeilla erilaisia toimintamalleja, jotka tukisivat romani- ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita eri koulutusasteilla. Etsivässä romanityössä, kulttuurisensitiivisessä opiskelijavalinnassa, tukipajoissa, opiskelijoiden henkilökohtaisessa tukemisessa, mentoritoiminnassa ja selkokielen käytössä keskiössä on ollut opiskelijälähtöisyys. Olemme siis lähteneet rakentamaan hankkeen tavoitteiden mukaisia toimintoja opiskelijoiden tarpeista käsin. Kuuntelu, opettajien aktiivinen yhteydenotto opiskelijoihin, läsnäolo, helppo lähestyttävyyys ja saavutettavissa oleminen ovat olleet niitä avainasioita, joiden varaan olemme rakentaneet erilaisia tukiopetuksen toimintamuotoja. Olemme puhuneet ajoittain erilaisilla termeillä: opintopiiri, tukipaja ja mentoritoiminta jne., mutta nyt hankkeen lopun hämmöttäessä, entistä kirukkaammin näyttättyy se, että opiskelijat tarvitsevat kaikkialla moninaista tukea ja ohjausta opintojensa alkutaipaleella. Ellemme pysty vastaamaan tähän tuen tarpeeseen, on suuri vaara, että opiskelijan opinnot keskeytyvät.

Rakkaalla lapsella on monta nimeä

Tukiopetuksesta eri organisaatioiden hanketoimijat käyttivät omaa nimeään — tukipaja, oppipaja, opintopiiri, läksypaja. Tässä tekstissä puhumme tukiopetuksesta ja tukipajoista.

Tukiopetuksen haasteeksi osoittautui sen käytännön järjestäminen. Opiskelijoiden lukujärjestykset saattoivat olla niin täysiä, että sinne oli vaikea sijoittaa tukipajatoimintaa tai kaikille sopivaa aikaa ei löytynyt. Tukiopetuksen tarjoaminen illalla, muun opetuksen jälkeen, ei ole pedagogisesti viisasta: vaikka motivaatiota olisi, opiskelijan voimat ovat rajalliset. Diakissa on käytössä monimuoto-opetus eli opinnot koostuvat lähijaksoista ja verkossa suoritettavista etäjaksoista. Tämä antaa mahdollisuuden järjestää tukiopetusta etäjaksojen aikana, mutta se ei palvele esim. kaukana opiskelupaikkakunnalta asuvia. Näyttää siltä, että suurin tarve tuelle on opintojen alussa, jolloin olisi tärkeää varmistaa, että opiskelija ei putoa keltasta ja hänen opintonsa etenevät. Tämän vuoksi lukujärjestyksiin olisi raivattava tilaa ja lukittava säännölliset ajat tukiopetukselle. Myös pidemmälle opinnoissa ehtineille pitäisi turvata tuki, mikä voisi vähentää opintojen keskeyttämistä tai viivästymistä esim. opinnäytetyövaiheessa. Vaikka termi tukipaja herättää mielikuvan jonkinlaisesta pienryhmätyöskentelystä, niissäkin opiskelijat ilmeisesti hyötyivät eniten henkilökohtaisesta ohjauksesta.

Voidaan sanoa, että jos maahanmuuttajataustaisen opiskelijan opinnot eivät etene, se johtuu usein puutteellisesta kielitaidosta. Kielitaidon kehittymistä tulisi tukea ja ohjata järjestelmällisesti, koska harva oppii kieltä riittävästi pelkästään kieliympäristössä oleskelemalla.

Riittämätön kielitaito ei ole kuitenkaan ainoa opintojen etenemisen este, vaan myös nykyinen Suomessa vallitseva opiskelukulttuuri on monelle vieras. Opiskelijaltahan edellytetään hyviä itsenäisen tiedonhaun ja opiskelun taitoja ja kykyä tehdä opiskelutehtäviä myös ryhmässä ryhmän aktiivisena jäsenenä. Moni Suomeen muuttanut tulee kuitenkin hyvin opettajajohtoisesta opiskelukulttuurista, jossa opiskelijan tehtävänä on usein vain toistaa opetuksessa annettua tietoa esim. tentissä. Myös romaniopiskelijat toivat esille, että he tarvitsivat tukea tavoitteelliseen itsenäiseen opiskeluun. Kaikki opetustyössä olevat varmaankin tietävät, että itsenäinen opiskelu on haasteellista hyvin monelle kantaväestöön kuuluvallekin. Kuitenkin kärjistäen voidaan sanoa, että Suomessa on vallalla jonkinlainen itseopiskelutaitojen harha: kuvitellaan, että erityisesti aikuisopiskelijat osaavat ohjata itseään sen kummemmin harjoittelematta. Näinhän ei ole. Tästä syystä olisikin tärkeää, että asia otettaisiin huomioon opetusta suunniteltaessa eli opiskelun alussa ohjattaisiin voimakkaammin itseopiskelua. Panostaminen alkuvaiheen kaikenlaiseen tukeen maksaisi itsensä takaisin valmistumisvaiheessa.

Opiskelijoiden tuen tarve on nyt tiedostettu hankkeessa mukana olleissa oppilaitoksissa ja sen seurauksena opiskelijoiden lukujärjestyksiin ollaan sijoittamassa tai on jo sijoitettu tukipaja-aikoja eri oppiaineisiin.

Sano se selkeämmin

Sekä ammattikorkeakoulussa että ammatillisessa koulutuksessa tukipajoissa keskeiseen osaan nousi tehtävien selittäminen. Opiskelijat eivät ymmärtäneet oppimistehtäviä eli mitä tehtävässä piti tehdä. Heräsi tietysti kysymys, voisivatko opiskelijoille annettavat ohjeet ja tehtävänannot olla selkeämmin kirjoitettuja, jopa selkokielisiä. Tästä syystä hankkeessa järjestettiin selkokielityöpajoja eri organisaatioiden työntekijöille, vaikka se ei alkuperäiseen suunnitelmaan kuulunutkaan. Selkokielen työpaja on järjestetty kaksi kertaa Oulussa ja kerran Pudasjärvellä. Työpajoihin on osallistunut te-palveluiden, kaupungin, terveydenhuollon ja aikuiskoulutuksen henkilöstöä sosiaali- ja terveystalvasta sekä opetustoimesta. Työpajoihin osallistuneet eri alojen edustajat innostuivat selkokielestä ja olivat hämmästyneitä siitä, ettei selkokieli ole laajemmin tunnettu Suomessa, vaikka Selkokeskus on toiminut jo vuosien ajan (ks. selkokeskus.fi). Osallistujat toivat myös esiin, että muu opiskelumateriaalikin kuin tehtäväohjeet voisi olla selkeämpää.

Hankkeen verkostotapaamisissa on keskusteltu paljon siitä, millaista opilaitoksen tiedottamisen ja opetuksen kieli on. Ymmärtämisen pulmia syntyy, kun lukijan kielitaito ei riitä tekstin ymmärtämiseen. Viestin vastaanottajan näkökulma on avain ymmärrettävään tekstiin. Myös selkokielen työpajoissa esille nousivat internet-sivujen, tiedotteiden ja lomakkeiden kieli: miten teksti avautuu vastaanottajalle.

Selkokielikoulutukset ja hankkeen toimijoiden antama tuki auttoivat siis opettajia ja muita maahanmuuttajien kanssa toimivia selkeyttämään mm. tiedotteita ja opetusmateriaalia. Tästä hankkeen tuloksesta hyötyivät myös valtaväestön opiskelijat. Selkokielikoulutuksen seurauksena selkeän kielen käyttö on vakiintumassa osaksi hankkeessa mukana olleiden organisaatioiden toimintaa.

Kielen ja maahanmuuttajien ja romanien kanssa työskentelevän opetushenkilöstön työhön liittyi myös hankkeen järjestämä kevätkesäseminaari (2017) Saikko nää selevää? Siinä esiteltiin kielitietoisuutta toimintatapana ja tarjottiin työkaluja osallistujille. Opetushallituksen linjauksen mukaisesti jokainen opettaja on myös kielenopettaja. Tällä tarkoitetaan sitä, että opettaja ottaa huomioon mm. suomea toisena kielenä puhuvat opiskelijat opetuksessa esimerkiksi selittämällä termejä ja varmistamalla ymmärtämisen. Yhtäläillä jokaisella opettajalla on vastuu opastaa suomenkieliset opiskelijat, esim. romanit, oman erityisalansa kielenkäyttöön. Aiheen ajankoh-taisuutta kuvastanee se, että kuluvana vuonna kielitietoisuutta käsitteleviä koulutuksia on ollut runsaasti tarjolla koko maassa.

Opiskelijat kaveria tukemassa

Kuten tukipajatoiminnassa myös opiskelijamentoroinnissa ongelmia tuottivat itse toiminnasta riippumattomat seikat. Vaikka opiskelijat periaatteessa olivat kiinnostuneita toimimaan mentoreina maahanmuuttaja- ja romaniopiskelijoille, vain harva oli valmis sitoutumaan toimintaan pitemmäksi aikaa omien opintojensa ja työ- ja perhekiireidensä vuoksi. Mentoritoiminta ei saisi olla opiskelijamentoria kohtuuttomasti kuormittavaa. Mentoritoimintaan saataisiinkin mukaan enemmän opiskelijoita, jos toiminnassa mukana oleminen kerryttäisi opiskelijan opintopisteitä eli se olisi osa opiskelua. Esim. osasta opetussuunnitelman monikulttuurisuuteen liittyvistä opinnoista voisi saada suorituksen mentoritoimintaan osallistumisella. Diakissa on kaikille opiskelijoille suunnattua tutoropiskelijatoimintaa, jossa tutoriksi sitoutunut opiskelija saa tutorohjauksestaan opintopisteitä. Tätä voitaisiin laajentaa niin, että tutorin toimenkuvan yhtenä osa-aluee-

na olisi maahanmuuttajille ja romaneille suunnattu lisätuki eli hankkeessa kehitetty mentorointi liitettäisiin tutoroinnin osaksi. Tämä turvaisi mentoroinnista saadun toimintamallin jatkuvuuden. Tukipajatoiminnan organisoinnissa ja sisällön tuottamisessa opettajat ja tutorit voisivat tehdä yhteistyötä. Tutoreilla olisi esim. päävastuu tukipajatoiminnan organisoinnista.

Mentorointia / tutorointia voidaan toteuttaa myös opiskelijaryhmän kesken. Ryhmäytymisvaiheessa pienryhmiin jakaminen tulisi tapahtua siten, että ryhmän jäsenten erilaiset tietotaidot huomioidaan ryhmäläisten oppimisen tukemisessa. Hyvin suunniteltu ja organisoitu mentoritoiminta tukee koko työyhteisön toimintaa ja tavoitteita sekä lisää yhteisöllisyyttä.

Portaiden päässä

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen päättyessä on onneksi syntynyt ja syntyy useita uusia hankkeita, joiden tavoitteena myös on löytää keinoja erilaisista kulttuureista tulevien opiskelijoiden opintojen sujuvoittamiseksi. Yksi tällainen on Diakin Opin portailla Satakunnassa -hanke, joka käynnistyi 1.2.2016. Se jatkaa ja kehittää Pohjois-Pohjanmaalla hyväksi havaittuja käytäntöjä. Satakunnan hankkeen kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä jakamalla mm. konkreettisia, hyväksi havaittuja työkaluja ja toimintamalleja sekä ideoita ammattikorkeakoulun erillishaun kehittämiseen ja toteuttamiseen. Kun puhutaan opiskelijavalinnoista, valtakunnan tasolla huomio on kiinnittynyt korkeakoulujen valintakoeuudistukseen ja sähköisen valintakokeen kehittämiseen. Tässä kontekstissa Diakin luoma malli erillishausta on virkistävä poikkeus ja konkreettinen osoitus Diakin profiilin mukaisesta kehittämistyöstä.

Syksyllä 2017 elämme erilaisessa todellisuudessa verrattuna hankkeen alkuaikoihin. Toisen asteen koulutuksen reformi tuo muutoksia ammatilliseen koulutukseen, korkeakoulujen valintakoejärjestelmä on jälleen muuttumassa ja yhteisenä trendinä eri kouluasteille tuntuu olevan varojen niukkuus. Panostus ohjaukseen, lisätukeen ja esim. opiskelutehtävien selkokielistämiseen tuntuu olevan vain organisaatioiden kuluerä. Meidän hanketoimijoiden on yhä edelleen tarpeen konkretisoida hankkeessa tuotettujen toimintamallien tuloksellisuutta, levittää hankkeessa hyväksi havaittuja käytäntöjä ja toimia itse kulttuurisensitiivisyyttä edistäen.

”Ilman saamaani lisätukea en olisi selvinnyt. Olen ikuisesti siitä kiitollinen.”

JULKAISUN KIRJOITTAJAT

Sari Vilminko, hanketoimintapäällikkö, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Marja Pinolehto, projektipäällikkö, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Marjaana Karhia, suomen kielen ja viestinnän lehtori,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Maija-Liisa Blomster, lehtori, opinto-ohjaaja,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Katja Nuottila, opiskelijamentorikoordinaattori,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Pirkko Natri, lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Arja Konttajärvi, Suomi toisena kielenä -opettaja,
Oulun seudun ammattiopisto

Aulikki Järviluoma, käyttäytymistieteellisten aineiden opettaja,
opinto-ohjaaja, Oulun seudun ammattiopisto

Katja Kärkkäinen, tieto- ja viestintätekniikan opettaja,
Oulun seudun ammattiopisto

Mervi Mäkelä-Lehtola, sosiaalityön lehtori,
Oulun seudun ammattiopisto

Raisa Lantto, suomen kielen lehtori, Suomen Diakoniaopisto

Anne Jauhonen, terveysalan opettaja, Suomen Diakoniaopisto

Taina Ruokonen, ilmaisutaidon ja ammattiaineiden opettaja,
opinto-ohjaaja, Suomen Diakoniaopisto

SARJOJEN KRITEERIT

DIAK TUTKIMUS -sarjassa julkaistaan uutta ja innovatiivista tietoa tuottavia tieteellisiä tutkimuksia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Julkaisut ovat monografioita tai artikkelikokoelmia.

DIAK TYÖELÄMÄ -sarjassa julkaistaan tutkimus- ja kehittämisraportteja sekä opinnäytetöitä, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja merkittäviä työelämää kehittäviä tuloksia. Sarjaan voivat tarjota julkaisuja Diakonia-ammattikorkeakoulun työntekijät, opinnäytetyöntekijät ja ulkopuoliset kirjoittajat.

DIAK PUHEENVUORO -sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun temaattisia puheenvuoroja, erilaisia selvityksiä sekä opinnäytetöitä. Tekstilajiltaan julkaisut voivat poiketa tieteellisestä tai raportoivasta tekstistä.

DIAK OPETUS -sarjassa julkaistaan pedagogista kehittämistä kuvaavia julkaisuja, oppimateriaaleja, oppaita ja työkirjoja.

DIAK PUHEENVUORO

DIAK PUHEENVUORO –sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun temaattisia puheenvuoroja, erilaisia selvityksiä sekä opinäytetöitä. Tekstilajiltaan julkaisut voivat poiketa tieteellisestä tai raporttivasta tekstistä.

Diak Puheenvuoro 1: Liisa Kauppinen & Irina Leino & Kirsti Kauppinen (toim.) 2016. Kokemuksellista taidetietä kulkemassa.

Diak Puheenvuoro 2: Jorma Niemelä (toim.) 2016. Sote sosiaalisen kestävyuden vahvistajana (saatavana vain verkkojulkaisuna).

Diak Puheenvuoro 3: Raili Gothóni, Mikko Malkavaara & Minna Valtonen (toim.) 2016. Muutosvoimaa – tutkielmia Diakista ja teologiasta.

Diak Puheenvuoro 4: Pulkkinen Mari, Rautasalo Eija & Rönkä Tuija (toim.) 2016. Arjen helmiä – työelämälähtöistä osallistavaa kehittämistä sairaanhoitajakoulutuksessa.

Diak Puheenvuoro 5: Marina Steffansson & Outi Polso 2017. Masennuksen hoitoon lääkkeitä, terapiaa ja liikuntaa. Pieksämäen kaupungin päihde- ja mielenterveyspoliklinikan asiakkaiden kokemuksia liikunnan tuottamasta hyvinvoinnista ja taloudellinen analyysi palveluketjun muutoksista.

Diak Puheenvuoro 6: Päivi Thizt 2017. Etsivää ja osallistavaa vanhustyötä kehittämässä. Ikäarvokas –hankkeen ulkoinen arviointi.

Diak Puheenvuoro 7: Hanna Hovila, Anna Liisa Karjalainen & Juhani Toivanen (toim.) 2017. Yhteistyötä, kehittämistä ja kokeilua ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksessa.

Diak Puheenvuoro 8: Päivi Vuokila-Oikkonen & Pirkko Pätynen 2017, Osallistavan yhteiskehittämisen prosessi : Esimerkkinä osallisuutta ja uusia palvelumalleja moniammatillisen palveluohjauksen keinoin (OSUMA) –projekti.

Diak Puheenvuoro 9: Keijo Piirainen & Tuula Pehkonen-Elmi 2017, Muuttuivatko palvelut ja mihin suuntaan? Nuorten palvelujen kehittämisen tuloksia Pieksämäellä 2015–2017.

Diak Puheenvuoro 10: Anne Surakka, Virpi Kuvaja-Köllner & Reija Paananen 2017, Valmennuspaja Mahiksen vaikutusten ja kustannusten tarkastelua: Aina saa tulla ja voi puhua mistä vaan, luottamuksella.

Diak Puheenvuoro 11: Heikki Hiilamo, Anne Määttä, Karoliina Koskenvuo, Jussi Pyykkönen, Tapio Rissanen & Sanna Aaltonen 2017, Nuorten osallisuuden edistäminen. Selvitysmiehen raportti.

Diak Puheenvuoro 12: Marja Pinolehto (toim.), 2017. Sujuvampia opinpolkuja romaneille ja maahanmuuttajille. Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen loppuraportti.